MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
VIEŠOJO SAUGUMO AKADEMIJA

SNIEŽANA KUBELEVIČIŪTĖ
IKITEISMINIO PROCESO STUDIJŲ PROGRAMA

REIKALAVIMO UŽTIKRINIMO PRIEMONIŲ TAIKYMO ADMINISTRACINIAME PROCESE PROBLEMATIKA

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas: Dr. L. Meškys

Darbo autorius: S. Kubelevičiūtė

Kaunas, 2021

TURINYS

ĮVADAS 3
1. REIKALAVIMO UŽTIKRINIMO PRIEMONIŲ SAMPRATA BEI TEISINIS REGLAMENTAVIMAS 7
1.1. Reikalavimo užtikrinimo priemonių samprata ir rūšys 7
1.2. Reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo sąlygos, prašymo pateikimas ir nagrinėjimas 13
1.2.1. Reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo sąlygos 13
1.2.2. Prašymo dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių pateikimas ir nagrinėjimas 14
2. NACIONALINĖJE TEISĖJE VYRAUJANČIOS REIKALAVIMO UŽTIKRINIMO PRIEMONIŲ REGLAMENTAVIMO PROBLEMOS 18
2.1. Įstatyme įtvirtintų ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje taikomų reikalavimo užtikrinimo priemonių pagrindų nesutapimas 18
2.2. Atsakomybė už žalą, atsiradusią dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo administracinių bylų teisenoje 21
3. REIKALAVIMO UŽTIKRINIMO PRIEMONIŲ TAIKYMO PRAKTINIŲ ATVEJŲ ANALIZĖ IR TENDENCIJOS 26
3.1. LVAT praktinių atvejų, kuomet buvo tenkintas prašymas taikyti reikalavimo užtikrinimo priemones, analizė 26
3.2. LVAT praktikoje pateikiami motyvai, kuriais vadovaujantis atsisakoma taikyti reikalavimo užtikrinimo priemones 33
IŠVADOS 41
PASIŪLYMAI 43
LITERATŪROS SĄRAŠAS 44
SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA 48
SANTRAUKA ANGLŲ KALBA 50
PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ 52

ĮVADAS

Baigiamojo darbo temos aktualumas. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Konvencija) 13 straipsnyje numatyta, jog „kiekvienas, kurio teisės ir laisvės, pripažintos šioje Konvencijoje, buvo pažeistos, turi teisę pasinaudoti efektyvia teisine gynyba valstybiniuose organuose, nesvarbu, ar tai padarė einantys oficialias pareigas asmenys“[1]. Šią teisę reglamentuoja ne tik Konvencija, tačiau ir aukščiausią juridinę galią turintis nacionalinis teisės aktas – Lietuvos Respublikos Konstitucija (toliau – Konstitucija). Konstitucijos 30 str. 1 dalis nustato, kad „asmuo, kurio konstitucinės teisės ar laisvės pažeidžiamos, turi teisę kreiptis į teismą”[2]. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo (toliau LR ABTĮ) 5 str. 1 d. numato, kad „kiekvienas suinteresuotas subjektas turi teisę įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą, kad būtų apginta pažeista ar ginčijama jo teisė arba įstatymų saugomas interesas“[3]. Tarptautinės ir nacionalinės teisės nuostatos numato, kad Lietuvoje, kaip teisinėje valstybėje, kiekvienam turi būti užtikrinta galimybė savo teises ginti teisme tiek nuo kitų asmenų, tiek nuo neteisėtų valstybės institucijų ar pareigūnų veiksmų. Tačiau teisės mokslininkas dr. D. Raižys pažymėjo, jog „teisminės gynybos teisė būtų tik fikcija, jeigu nebūtų užtikrintas realus teismo sprendimo įvykdymas“[4]. Vienas iš teisinių instrumentų, garantuojančių realų teismo sprendimo įgyvendinimą bei asmens pažeistų teisių atkūrimą administraciniame procese, yra reikalavimo užtikrinimo priemonės, kurių taikymą reglamentuoja LR ABTĮ 70 straipsnis[5]. Dr. D. Raižio manymu „reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymas yra reikšmingas administracinio proceso teisės institutas, nes jį taikant susiduriame su dviejų teisinių vertybių apsaugos pusiausvyra. Viena vertus, reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymą sąlygoja būtinumas preliminariai apsaugoti pareiškėjo teismine tvarka ginamas teises, kita vertus, tokių priemonių taikymas labai dažnai yra susijęs su kitų administracinės bylos proceso šalių subjektinių teisių suvaržymu“[6]. Pažymėtina, kad viena iš administracinio ginčo šalių yra viešojo administravimo subjektas, t.y. institucija, įgyvendinanti valstybės valdžią, todėl taikant reikalavimo užtikrinimo priemones, svarbu atsižvelgti ir į viešąjį interesą.

Šios temos aktualumą rodo ne tik tai, kad reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymu administraciniame procese yra įgyvendinama aukščiausią juridinę galią turinčiuose tiek

[1] „Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija“, LRS, žiūrėta 2020 m. gruodžio 3 d., https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.114048
[2] „Lietuvos Respublikos Konstitucija“, LRS, žiūrėta 2020 m. gruodžio 3 d., https://www.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija.htm
[3] „Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas“, LRS, žiūrėta 2020 m. gruodžio 3 d., https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.72290/asr
[4] Dainius Raižys, „Administracinės bylos proceso šalių teisių apsauga taikant reikalavimo užtikrinimo priemones“, *Teisė į teisminę gynybą civilinio proceso reformos kontekste: mokslinių straipsnių rinkinys* (2010): 69.
[5] *Ibid,* 70.
[6] *Ibid,* 71.

tarptautiniuose, tiek nacionaliniuose teisės aktuose įtvirtinta teisė į teisminę gynybą, tačiau ir tai, kad reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo instituto taikymas teismuose Lietuvos mokslinėje literatūroje plačiau nenagrinėtas nuo 2012 metų. 2012 metais teisės mokslininkas M. Arasimavičius siekdamas atskleisti įstatymo numatytų ir teismų praktikoje pripažįstamų reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo pagrindų santykį, atliko Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (toliau – LVAT) praktikos reikalavimo užtikrinimo priemonių bylose per 2010 metus analitinį tyrimą[7]. Tyrimas parodė, kad LVAT gana plačiai ir ne visai tinkamai interpretuoja reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo pagrindus[8]. Vadovaujantis atlikto tyrimo išvadomis, buvo pateiktos rekomendacijos teismams, nagrinėjantiems prašymus dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių, todėl svarbu atlikti administracinių teismų priimtų sprendimų tyrimą ir nustatyti ar teismai atsižvelgia į minėtas rekomendacijas ir atskleisti su kokiomis teisinio reglamentavimo problemomis susiduria šiuo metu.

Baigiamojo darbo temos naujumas. Literatūroje buvo nagrinėjami atskiri reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo aspektai, tačiau reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo problematika nėra sulaukusi pakankamai dėmesio mokslininkų darbuose. Reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo problemas fragmentiškai yra nagrinėjęs dr. D. Poška[9]. Įstatyme numatytų ir teismų praktikoje pripažįstamų reikalavimo užtikrinimo priemonių pagrindų santykį nagrinėjo M. Arasimavičius[10]. Doc. dr. Virgilijus Valančius ir dr. Rimvydas Norkus nagrinėdami administracinio proceso naujoves išskyrė pagrindines procesinio reguliavimo spragas, viena iš jų buvo susijusi su reikalavimo užtikrinimo priemonių reglamentavimu[11]. Administracinės bylos proceso šalių teisių apsaugos, taikant reikalavimo užtikrinimo priemones, aspektus nagrinėjo dr. D. Raižys[12].

Baigiamojo darbo reikšmė. Atlikus nacionalinių teismų praktikos analizę ir nustačius šiuo metu aktualias reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo problemas, bus pateiktos rekomendacijos ir pasiūlymai įstatymų leidėjui dėl įstatymo, reglamentuojančio administracinių bylų teiseną, nuostatų tobulinimo.

---

[7] Mantas Arasimavičius, „Reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo 2010 metais Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme analizė“, *Socialinių mokslų studijos* 4, 1 (2012): 324. https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/11145/772-1423-1-SM.pdf?sequence=2&isAllowed=y

[8] *Ibid*

[9] Dionizas Poška, „Asmens teisė į teisminę gynybą ir jos įgyvendinimo probleminiai aspektai Lietuvos administraciniuose teismuose“ (daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2007).

[10] Arasimavičius, *op ci.*, 7.

[11] Virgilijus Valančius ir Rimvydas Norkus, „Nacionalinis teisinis diskursas dėl administracinio proceso“, *Jurisprudencija: mokslo darbai* 3, 81 (2006): 91-98. https://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:6095252/datastreams/MAIN/content

[12] Raižys, *supra note*, 4.

Tiriama problema. LR ABTĮ numato reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo pagrindą, tačiau nedetalizuoja neatitaisomos arba sunkiai atitaisomos didelės žalos sąvokos, dėl ko nacionaliniai teismai yra apkrauti prašymais taikyti reikalavimo užtikrinimo priemones, tačiau retai juos tenkina.

Darbe keliami probleminiai klausimai:

1. Ar reikalavimo užtikrinimo priemonių teisinis reglamentavimas yra pakankamas, užtikrinant veiksmingą žmogaus teisę kreiptis į teismą, siekiant apsaugoti savo galimai pažeistas teises?

Tyrimo tikslas. Atskleisti reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo administraciniame procese problemas.

Tyrimo uždaviniai. Siekiant ankščiau minėto tikslo, šiame magistro baigiamajame darbe keliami uždaviniai:

1. Apibūdinti reikalavimo užtikrinimo priemonių sampratą.
2. Įvertinti nacionalinio teisinio reglamentavimo pokyčius dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo.
3. Apibrėžti reikalavimo užtikrinimo priemonių teisinio reglamentavimo problemas ir pasiūlyti galimus jų sprendimo būdus.
4. Atskleisti Lietvos vyriausiojo administracinio teismo formuojamas reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo taisykles bei palyginti jas su 2012 metais atlikto tyrimo metu išskirtomis taikymo taisyklėmis.

Tyrimo metodika. Mokslinis tyrimas buvo atliekamas taikant teorinius metodus, kurių visuma padėjo surinkti, išsamiai išanalizuoti ir apdoroti reikiamą informaciją bei padaryti tyrimą apibendrinančias išvadas. Lyginamasis metodas taikytas mokslinio tyrimo metu analizuojant ir lyginant Administracinių bylų teisenos įstatymo redakcijas bei tyrimo metu gsutus rezultatus. Lyginamuoju metodu analizuojami įstatymo redakcijų panašumai, skirtumai, iškilusios problemos. Metaanalizės metodas buvo naudojamas tiriant teisės mokslininkų darbus. Jų pagrindu yra daromi apibendrinimai, teikiamos tam tikros įžvalgos. Analitinis – kritinis metodas naudotas atskleidžiant ir išryškinant problemas bei ieškant galimų šių problemų sprendimo variantų. Lingvistinis metodas taikytas siekiant ištirti analizuojamų teisės normų turinį, darbe vartojamų teisinių sąvokų semantines reikšmes bei atskleidžiant vartojamų terminų reikšmes ir prasmes. Teisinių dokumentų analizės metodas buvo taikomas renkant ir analizuojant teisiniuose dokumentuose esančią informaciją. Apibendrinimo metodas taikytas apibendrinant moksliniame darbe naudotą literatūrą, gautus tyrimo duomenis, pabaigoje darant galutines išvadas bei formuluojant pagrindinius viso atlikto darbo ir tyrimo teiginius.

Darbo struktūra. Magistro baigiamąjį darbą sudaro įvadas, trys dėstomosios dalys, išvados ir pasiūlymai. Pirmojoje darbo dalyje analizuojama ir apibrėžiama reikalavimo užtikrinimo priemonių samprata bei teisinio reglamentavimo raida bei ypatumai. Antroji dalis skirta mokslininkų iškeltų reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo problemų analizei. Šiame skyriuje įvertinama proceso šalių teisių apsauga taikant reikalavimo užtikrinimo priemones, analizuojami 2012 metais atliko tyrimo dėl įstatyme įtvirtintų ir teismų praktikoje vyraujančių pagrindų nesutapimo rezultatai bei aptariamas žalos atlyginimo dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo klausimas. Trečioji darbo dalis skirta kokybiniam tyrimui ir jo rezultatams aptarti. Darbas apibendrinamas, pateikiant svarbiausias visų keltų uždavinių baigiamąsias išvadas.

Ginamasis teiginys. Reikalavimo užtikrinimo priemonių teisinis reglamentavimas yra pakankamas užtikrinant tiesioginę šių priemonių paskirtį, tačiau teismų praktikoje taikomos retai dėl netinkamo prašymo taikyti reikalavimo užtikrinimo priemones motyvavimo.

1. REIKALAVIMO UŽTIKRINIMO PRIEMONIŲ SAMPRATA BEI TEISINIS REGLAMENTAVIMAS

Lietuvoje funkcionuoja administracinių teismų sistema, kurios pagrindinė paskirtis yra užtikrinti asmens teisių ar saugomų interesų gynybą viešųjų teisinių santykių srityje, t. y. santykiuose su sudėtingu ir stipriu valstybės valdžios aparatu[13]. Tai reiškia, kad administracinė justicija pasižymi tuo, kad ginčas yra kilęs iš viešosios teisės reguliuojamos srities ir teismas nagrinėja ginčą ne tarp privačių asmenų, o tarp ginčo šalių, iš kurių viena yra viešojo administravimo subjektas[14]. Viena iš šalių siekia, kad jos pareikšti kitai šaliai reikalavimai būtų patenkinti, o antroji šalis – apsiginti nuo kitos šalies reikalavimų ir galimų jos subjektinių teisių suvaržymo.

Vienos šalies pasinaudojimas savo teise gali iš esmės pažeisti kitos šalies teises ir interesus bei sumažinti ginčų sprendimo mechanizmo efektyvumą, taigi ir apsunkinti teisingumo vykdymą. Vienas iš tokių institutų, užkertančių kelią galimiems šalies piktnaudžiavimams ir nesąžiningam savo teisių įgyvendinimui, yra reikalavimo užtikrinimo priemonių institutas, kurio tikslas yra „užtikrinti, kad nebūtų padaryta neatitaisoma arba sunkiai atitaisoma didelė žala“[15].

1.1. Reikalavimo užtikrinimo priemonių samprata ir rūšys

Reikalavimo užtikrinimo priemonių, kaip ir pačio administracinio proceso kilmė yra siejama su civiliniu procesu. Administracinio proceso teisės vystymuisi svarbią reikšmę Ginčų teismo 1983m. priimtas sprendimas Blanco byloje, kurioje šis teismas atskyrė viešąją teisę nuo privatinės ir pažymėjo, kad už žalą, kurią sukelia asmenys, kurie dirba viešojoje tarnyboje, turi būti atsakinga valstybė ir tokie santykiai turi būti reguliuojami specialiosiomis normomis ir teismingi administraciniams teismams[16]. Lietuvoje plačiausiai apie specializuotų teismų poreikį kalbėjo profesorius Mykolas Romeris teigdamas, kad administracinė bylų teisena turi būti savarankiška dėl to, jog administraciniai ginčai savaime yra specifiniai, viena iš ginčo šalių yra valstybės subjektas, savaime šalys nėra lygiavertės, todėl tokių ginčų nagrinėjimui yra reikalingi savarankiški teismai[17].

---

[13] Virgilijus Valančius, Aurimas Brazdeikis ir Airė Keturakienė, „Administracinio proceso veiksmingumo didinimas: tyrimų būklė ir perspektyvos“, *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka* 14 (2015): 103. https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/15000/Valan%C4%8Dius.pdf?sequence=1&isAllowed=y

[14] Ugnė Pacevičiūtė, „Civilinio proceso įtaka administracinių bylų teisenai“ (magistro baigiamasis darbas, Vilniaus universitetas, 2019), 7, https://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:69380318/datastreams/MAIN/content

[15] „Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas“, *supra note,* 3: 70 str.

[16] Ieva Deviatnikovaitė, *Užsienio šalių ir Europos Sąjungos Administracinė teisė* (Vilnius: VĮ Registrų centras, 2017), 15-16.

[17] Virgilijus Valančius, „Kai kurie bendrosios kompetencijos, konstitucinių ir administracinių teismų santykio aspektai“, *Jurisprudencija* 51, 43 (2004): 76. https://www.mruni.eu/upload/iblock/ccf/006_valancius.pdf

Dabartinis Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (toliau – LR CPK) buvo priimtas 2002 m., naujajame LR CPK neliko administracinių ginčų nagrinėjimo. Nuo 2001 m. administracinio proceso reguliavimas buvo perkeltas į naują ir iki dabar galiojantį LR ABTĮ. LR CPK 145 str. įtvirtinta ieškovo teisė prašyti teismo taikyti laikinąsias apsaugos priemones atsakovo atžvilgiu tuo atveju, jeigu jų nesiėmus būsimo teismo sprendimo įvykdymas gali pasunkėti ar pasidaryti nebeįmanomas[18]. Civilinio proceso pagrindu, tiesioginis atitikmuo laikinosioms priemonėms administracinėje teisenoje yra reikalavimo užtikrinimo priemonės.

Prieš atskleidžiant reikalavimo užtikrinimo priemonių sampratą, pažymėtina, kad jos reglamentuotos LR ABTĮ 70 str. Minėto straipsnio nuostata nusako, kad teismas arba teisėjas proceso dalyvių motyvuotu prašymu arba savo iniciatyva gali imtis priemonių reikalavimui užtikrinti[19]. Įstatymas numato, kad „reikalavimas gali būti užtikrinamas bet kurioje proceso stadijoje, jeigu proceso dalyvis tikėtinai pagrindžia reikalavimo pagrįstumą ir nesiėmus užtikrinimo priemonių gali būti padaryta neatitaisoma arba sunkiai atitaisoma didelė žala. Jeigu yra šioje dalyje nurodyti pagrindai, reikalavimo užtikrinimo priemonės gali būti taikomos ir tais atvejais, kai būtina laikinai sureguliuoti padėtį, susijusią su ginčytinais teisiniais santykiais“[20]. Pažymėtina, kad LR ABTĮ reikalavimo užtikrinimo priemonių sąvoka tiesiogiai nėra įtvirtinta, tačiau atlikus pateiktos nuostatos analizę išryškėja jų tikslas - užkirsti kelią neatitaisomai arba sunkiai atitaisomai didelei žalai arba laikinai sureguliuoti padėtį, susijusią su ginčytinais teisiniais santykiais.

Lietuvos mokslinėje literatūroje reikalavimo užtikrinimo priemonių samprata nėra plačiai nagrinėta. Nagrinėdamas administracinės bylos proceso šalių teisių apsaugą taikant reikalavimo užtikrinimo priemones dr. Dainius Raižys pažymėjo, kad reikalavimo užtikrinimo priemonės yra vienas iš administracinio proceso instrumentų, garantuojančių realų teismo sprendimo įgyvendinimą bei asmens pažeistų teisių atkūrimą[21]. Dr. D. Raižio nuomone reikalavimo užtikrinimo priemonės yra Konvencijos 13 straipsnyje įtvirtintos teisės į veiksmingą teisinės gynybos priemonę administraciniame procese realizavimo institutas[22].

LVAT praktikoje pažymėta, jog reikalavimo užtikrinimo priemonės yra tas teisinis mechanizmas, remiantis kuriuo, esant įstatyme nustatytoms sąlygoms bei įvertinus visas reikšmingas aplinkybes ir interesus, galėtų būtų užkertamas kelias neatitaisomam asmens teisių ir teisėtų interesų pažeidimui atsirasti. Tačiau reikalavimo užtikrinimo priemonėmis kaip

[18] „Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas“, INFOLEX, žiūrėta 2020 m. gruodžio 4 d., https://www.infolex.lt/portal/start_ta.asp?act=doc&fr=pop&doc=77554&title=LR%20civilinio%20proceso%20kodeksas
[19] „Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas“, *supra note*, 3: 70 str.
[20] *Ibid*
[21] Raižys, *supra note*, 4: 69.
[22] *Ibid*

įstatymu suteikta teise, turi būti naudojamasi protingai ir sąžiningai, negalima ja piktnaudžiauti, naudotis ja ne pagal paskirtį[23].

Taigi, reikalavimo užtikrinimo priemonės yra tiesioginis atitikmuo LR CPK įtvirtintoms laikinosioms apsaugos priemonėms. Reikalavimo užtikrinimo priemonės - tarptautinėje ir nacionalinėje teisėje įtvirtintos teisės į veiksmingą teisinės gynybos priemonę realizavimo instrumentas administraciniame procese. Tai realų teismo sprendimo įgyvendinimą bei asmens pažeistų teisių atkūrimą garantuojantis institutas, kurio tikslas yra užkirsti kelią neatitaisomai arba sunkiai atitaisomai didelei žalai arba laikinai sureguliuoti padėtį, susijusią su ginčytinais teisiniais santykiais.

LR ABTĮ 70 str. 3 d. įtvirtintos reikalavimo užtikrinimo priemonių rūšys, pažymėtina, kad reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo ypatumai ir jų įgyvendinimo specifika plačiau yra nagrinėjami nacionalinių teismų praktikoje. Tinkamas kiekvienos rūšies reikalavimo užtikrinimo priemonės parinkimas yra administracinį ginčą nagrinėjančio teismo diskrecija. Kaip jau minėta, tai ypatingai svarbu administraciniame procese, kadangi taikydamas reikalavimo užtikrinimo priemones teismas susiduria su dviejų teisinių gėrių pusiausvyra. Viena vertus, reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymą sąlygoja būtinumas preliminariai apsaugoti pareiškėjo teismine tvarka ginamas teises, kita vertus, tokių priemonių taikymas labai dažnai yra susijęs su kitų administracinės bylos proceso šalių subjektinių teisių suvaržymu.

Prieš įsigaliojant LR ABTĮ pakeitimams, reikalavimo užtikrinimo priemonės buvo reglamentuotos LR ABTĮ 71 str., šio straipsnio 3 dalis numatė, kad teismas gali taikyti šias reikalavimo užtikrinimo priemones - uždraudimas atsakovui atlikti tam tikrus veiksmus, išieškojimo pagal vykdomąjį dokumentą sustabdymas bei ginčijamo akto galiojimo laikinas sustabdymas. Tai reiškia, kad anksčiau galiojęs teisinis reglamentavimas buvo įtvirtinęs baigtinį reikalavimo užtikrinimo priemonių sąrašą. Po LR ABTĮ pakeitimo, teismas šiuo metu gali taikyti ir kitas teismo ar teisėjo vertinimu reikalingas priemones. Reikalavimo užtikrinimo priemonės gali būti taikomos proceso dalyvių motyvuotu prašymu arba jas gali taikyti teismas savo iniciatyva[24]. Tai yra susiję su teisėjo aktyvumu, todėl kartais praktikoje yra sunku spręsti kokios priemones gali būti taikomos.

Taigi šiuo metu galiojančiame LR ABTĮ yra numatytos šios reikalavimo užtikrinimo priemonių rūšys:

1) draudimas atlikti tam tikrus veiksmus;

2) išieškojimo pagal vykdomąjį dokumentą sustabdymas;

[23] „LVAT 2020 m. balandžio 29 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-357-556/2020“, INFOLEX, http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1879886

[24] „Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas“, *supra note*, 3: 70 str. 1 d.

3) ginčijamo individualaus teisės akto, taip pat ir suteikiančio kitam asmeniui (ne pareiškėjui) subjektines teises, galiojimo laikinas sustabdymas;
4) kitos teismo ar teisėjo taikomos priemonės[25].

Draudimas atlikti tam tikrus veiksmus – prašydamas taikyti šią reikalavimo užtikrinimo priemonę, pareiškėjas nori, kad teismas įpareigotų atsakovą neatlikti tam tikrų veiksmų, kadangi pareiškėjas mano, jog atsakovo tam tikrų veiksmų atlikimas sukels jam neatitaisomą arba sunkiais atitaisomą žalą. Taip nutinka tuomet, kai pareiškėjo atžvilgiu viešojo administravimo subjektas priimta tam tikrą norminį teisės aktą ir šis ginčija jo teisėtumą. Kuomet viešojo administravimo subjekto norminis teisės aktas yra skundžiamas, šį administracinį ginčą nagrinėja administracinis teismas. Kol ginčas bus išnagrinėtas teisme ir įsiteisės teismo sprendimas, LR ABTĮ 70 str. suteikia pareiškėjui teisę prašyti taikyti reikalavimo užtikrinimo priemones. Apibūdinant šią reikalavimo užtikrinimo priemonę ir parodant kaip ji veikia nacionalinių teismų praktikoje, galima pateikti LVAT nutartį administracinėje byloje Nr. EAS-558-552/2020, kurioje pareiškėjai prašė taikyti reikalavimo užtikrinimo priemonę – draudimą atlikti tam tikrus veiksmus. Pareiškėjai ginčijo Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos Vilniaus skyriaus priimtą sprendimą dėl atsisakymo suderinti ir įregistruoti nekilnojamojo turto žemės sklypų kadastrinių matavimų bylas. Prašė teismo įpareigoti Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos Vilniaus skyrių atkurti nuosavybės teises į pareiškėjams tenkančią nekilnojamojo turto dalį, perduodant neatlygintinai nuosavybėn asmeninio ūkio žemės sklypus. Taip pat prašė teismo taikyti reikalavimo užtikrinimo priemonę – kol bus išnagrinėtas ginčas administracinėje byloje ir įsiteisės teismo priimtas sprendimas, uždrausti Nacionalinei žemės tarnybai prie Žemės ūkio ministerijos priimti sprendimus, susijusius su šios bylos ginčo dalyku esančiais žemės sklypais, išskyrus Ginčo žemės sklypų perdavimą (nuosavybės teisių atkūrimą) pareiškėjams.[26] Pirmosios instancijos teismas bei LVAT atsisakė taikyti reikalavimo užtikrinimo priemonę, kadangi šioje byloje pareiškėjai savo prašymo iš esmės nemotyvavo, neargumentavo, kuo gali pasireikšti sunkiai atitaisoma žala, nenurodė, kaip pasikeis situacija, jei prašoma taikyti reikalavimo užtikrinimo priemonė nebus taikyta[27]. Šios bylos analize apsiribojama tik pačio reikalavimo užtikrinimo priemonės egzistavimo teismų praktikoje parodymu, prašymo taikyti reikalavimo užtikrinimo priemonę padavimas ir jo motyvavimas bus nagrinėjamas antrajame šio skyriaus poskyryje.

Išieškojimo pagal vykdomąjį dokumentą sustabdymas – prašydamas taikyti šią reikalavimo užtikrinimo priemonę pareiškėjas nori, kad teismas sustabdytų antstolio – t.y.

[25] „Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas“, *supra note*, 3: 70 str. 3 d.
[26] „LVAT 2019 rugpjūčio 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. EAS-558-552/2019“, INFOLEX, http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1754746
[27] *Ibid*

valstybės įgalioto asmens, kuriam valstybė suteikia vykdomųjų dokumentų vykdymo, faktinių aplinkybių konstatavimo, dokumentų perdavimo ir kitas įstatymų nustatytas funkcijas veiksmus[28]. Taip nutinka tuomet, kad viešojo administravimo subjektas priima pareiškėjo atžvilgiu norminį teisės aktą, kuriuo jis įpareigojamas per tam tikrą laiką atlikti tam tikrus veiksmus. Viešojo administravimo subjektas įsitikinęs, kad veiksmai nėra atlikti, su vykdomuoju raštu kreipiasi į antstolį, kuris vykdo priverstinį išieškojimą pagal vykdomąjį dokumentą. Šiuo atveju kaip pavyzdys gali būti pateikiama LVAT 2020 m. kovo 4 d. nutartį administracinėje byloje Nr. EAS-151-502/2020. Pareiškėjas kreipėsi į teismą su prašymu panaikinti Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos sprendimą dėl privalomojo nurodymo pašalinti savavališkos statybos padarinius įvykdymo termino nepratęsimo ir nustatyti 9 mėnesių terminą pašalinti savavališkų statybų padarinius. Taip pat prašė taikyti reikalavimo užtikrinimo priemonę - sustabdyti vykdymo procesą vykdomojoje byloje. Nurodė, kad reikalavimo užtikrinimo priemones būtina taikyti, nes Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos kreipėsi į antstolį, prašydama skirti baudas už privalomojo nurodymo nevykdymą. Nesiėmus reikalavimų užtikrinimo priemonių, pareiškėjui gali būti skirta bauda 300 Eur bauda per dieną, tai sukels jam didelę žalą.[29] Šioje byloje teismas pasisakė, kad privalomasis nurodymas, kurio vykdymo sustabdymo iš esmės ir siekia pareiškėjas, nenuginčytas, jo teisėtumas yra patvirtintas įsiteisėjusiais teismų sprendimais. Aplinkybė, kad pareiškėjui už jo nevykdymą gali būti paskirta bauda ir dėl to jis patirs didelių nuostolių, savaime nesudaro pagrindo taikyti prašomą reikalavimo užtikrinimo priemonę[30]. Šios bylos analize taip apsiribojama tik pačio reikalavimo užtikrinimo priemonės egzistavimo teismų praktikoje parodymu, aplinkybių, kuriomis vadovaujantis teismas atsisako taikyti reikalavimo užtikrinimo priemones analizė bus pateikta trečiajame šio darbo skyriuje.

Ginčijamo individualaus teisės akto, taip pat ir suteikiančio kitam asmeniui (ne pareiškėjui) subjektines teises, galiojimo laikinas sustabdymas – pareiškėjas prašydamas taikyti šios rūšies reikalavimo užtikrinimo priemonę nori, kad teismas laikinai sustabdytų viešojo administravimo subjekto jo atžvilgiu priimtą norminį teisės aktą. Pareiškėjas ginčydamas norminio teisės akto teisėtumą prašo sustabdyti laikinai, t.y. iki skundo nagrinėjimo teisme ir teismo sprendimo įsiteisėjimo. Pažymėtina, kad taikant reikalavimo užtikrinimo priemonę norminis teisės aktas nėra panaikinamas ar pakeičiamas, o tik laikinai sustabdomas jo galiojimas, sprendimo teisėtumą įvertins administracinį ginčą nagrinėjantis teismas. Kaip šios reikalavimo užtikrinimo priemonės prašymo pavyzdį teismų praktikoje galima pateikti LVAT 2019 m. sausio

[28] „Lietuvos Respublikos antstolių įstatymas“, LRS, žiūrėta 2020 m. gruodžio 7 d., https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.167057/asr
[29] „LVAT 2020 m. kovo 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-151-502/2020“, INFOLEX, http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1867954
[30] *Ibid*

8 d. nutartį administracinėje byloje Nr. EAS-35-325/2019. Šioje byloje pareiškėja ginčijo Migracijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Imigracijos skyriaus sprendimą dėl atsisakymo išduoti leidimą laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje ir daugkartinės nacionalinės vizos panaikinimo pareiškėjai, taip pat prašė taikyti reikalavimo užtikrinimo priemonę – sustabdyti ginčijamo sprendimo galiojimą iki teismo sprendimo įsiteisėjimo, kitu atveju bus priversta palikti Lietuvos Respublikos teritoriją[31]. Šioje byloje teismas netaikė reikalavimo užtikrinimo priemonės motyvuodamas tuo, kad pareiškėja prašymo taikyti reikalavimo užtikrinimo priemonę pateikimo metu ir bylos nagrinėjimo metu neturėjo išduoto leidimo laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje, todėl Migracijos departamento sprendimo galiojimo sustabdymas nesuteiks pagrindo pareiškėjai gyventi Lietuvos Respublikoje, t. y. nebus pasiekiami reikalavimo užtikrinimo priemonės tikslai[32]. Šioje byloje taip pat apsiribojama tik analizuojamos reikalavimo užtikrinimo priemonės egzistavimo parodymu teismų praktikoje.

Kitos teismo at teisėjo taikomos priemonės – jų taikymas glaudžiai susijęs su teisėjo aktyvumu konkrečioje administracinėje byloje. Teisėjas savo iniciatyva ir savo nuožiūra gali pasirinkti kitą, LR ABTĮ 70 str. 3 d. neįtvirtintą priemonę. Šių priemonių pavyzdžiai bus pateikti vėliau, analizuojant aktualią LVAT ir specializuotų teismų praktiką.

LVAT praktikos pavyzdžiai buvo pateikti ne tik tam, kad parodyti, jog minėtų rūšių reikalavimo užtikrinimo priemonės yra taikomos, tiksliau sakant, yra prašoma jas taikyti, tačiau ir siekiant parodyti reikalavimo užtikrinimo priemonių požymius, pagal kuriuos jos atskiriamos nuo savo pobūdžiu labai panašių laikinųjų apsaugos priemonių Lietuvos Respublikos civiliniame procese ar kardomųjų priemonių Lietuvos Respublikos baudžiamajame procese. Vadovaujantis šiais LVAT praktikos pavyzdžiais galima išskirti reikalavimo užtikrinimo priemonių požymius. Visų pirma jos yra taikomos kai administracinis ginčas yra nagrinėjamas teisme, antra, ginčijamas yra viešojo administravimo subjekto pareiškėjo atžvilgiu priimtas norminis teisės aktas, trečia, prašymas taikyti reikalavimo užtikrinimo priemonę yra teikiamas tuomet, kai pareiškėjas mano, jos nepritaikius jos bus padaryta neatitaisoma ar sunkiai atitaisoma didelė žala.

Apibendrinant daroma išvada, kad reikalavimo užtikrinimo priemonės yra tiesioginis atitikmuo LR CPK įtvirtintoms laikinosioms apsaugos priemonėms. Reikalavimo užtikrinimo priemonės - tarptautinėje ir nacionalinėje teisėje įtvirtintos teisės į veiksmingą teisinės gynybos priemonę realizavimo instrumentas administraciniame procese. Tai realų teismo sprendimo įgyvendinimą bei asmens pažeistų teisių atkūrimą garantuojantis institutas, kurio tikslas yra užkirsti kelią neatitaisomai arba sunkiai atitaisomai didelei žalai arba laikinai

[31] LVAT 2019 m. sausio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-35-525/2019“, INFOLEX, http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1687138
[32] *Ibid*

sureguliuoti padėtį, susijusią su ginčytinais teisiniais santykiais. Reikalavimo užtikrinimo priemonių rūšys yra įtvirtintos LR ABTĮ 70 str. 3 d. Teismas gali uždrausti atsakovui atlikti tam tikrus veiksmus, gali sustabdyti išieškojimą pagal vykdomąjį dokumentą bei sustabdyti individualaus administracinio akto galiojimą. Taip pat po LR ABTĮ pakeitimo, teismas šiuo metu gali taikyti ir kitas teismo ar teisėjo vertinimu reikalingas priemones, LR ABTĮ nenumato baigtinio reikalavimo užtikrinimo priemonių sąrašo.

1.2. Reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo sąlygos, prašymo pateikimas ir nagrinėjimas

1.2.1. Reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo sąlygos

Reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo sąlygos yra įtvirtintos LR ABTĮ 70 str. 1 d., jame šiuo metu yra akcentuojama, kad reikalavimo užtikrinimo priemonės taikomos tuomet, kai jų nepritaikius gali atsirasti neatitaisoma ar sunkiai atitaisoma didelė žala[33]. Svarbu pažymėti, kad šį sąlyga LR ABTĮ yra pakankamai nauja, anksčiau galiojusiame LR ABTĮ 71 str. reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo sąlyga buvo tai, kad nesiėmus užtikrinimo priemonių, teismo sprendimo įvykdymas gali pasunkėti arba pasidaryti negalimas. Taigi vienas iš reikšmingesnių naujo LR ABTĮ pakeitimų yra sąlygos, kurioms esant administraciniame procese taikomos reikalavimų užtikrinimo priemonės.

Ankstesnėje LR ABTĮ redakcijoje pagrindinė reikalavimų užtikrinimo priemonių taikymo sąlyga buvo tai, kad, nesiėmus užtikrinimo priemonių, teismo sprendimo įvykdymas gali pasunkėti arba pasidaryti negalimas, tačiau teismai savo praktikoje kaip šios sąlygos subkriterijus yra naudoję ir galimai kilsiančios žalos grėsmę bei prima facie argumentus dėl skundžiamo akto galiojimo[34]. Tai reiškia, kad naujajame teisiniame reglamentavime yra įtvirtinta sąlyga, kurią teismai, nagrinėdami prašymus dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo, plėtojo iki LR ABTĮ pakeitimų.

Sprendžiant dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo pagal ankstesnės redakcijos ABTĮ, LVAT yra išaiškinęs, jog prašymas dėl reikalavimo priemonių užtikrinimo netenkintinas tuo atveju, jeigu aplinkybės, dėl kurių suinteresuotas asmuo prašo laikinosios apsaugos, jau yra įvykusios[35]. Naujajame LR ABTĮ įtvirtinta, kad reikalavimo užtikrinimo priemonės gali būti taikomos ir tais atvejais, kai būtina laikinai sureguliuoti padėtį, susijusią su ginčytinais teisiniais santykiais. Ši nuostata suteikia teisę teismui užtikrinti asmenų teisių

[33] „Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas“, *supra note*, 3: 70 str. 1 d.
[34] Johanas Baltrimas, „Administracinės teisenos naujovės teismų praktikos kontekste“, *Teisės problemos: mokslo darbai* 1, 93 (2017): 29-52, http://teise.org/wp-content/uploads/2017/07/Baltrimas-2017-1.pdf
[35] Baltrimas, *supra note*, 34: 40.

apsaugą, sureguliuoti proceso šalių interesų pusiausvyrą, kol nėra priimtas ir įsiteisėjęs teismo sprendimas Tai, be kita ko, reiškia, kad net jei administracinis aktas yra įvykdytas, teismas galėtų pritaikyti tokias reikalavimo užtikrinimo priemones, kurios laikinai sureguliuotų ginčo padėtį ir grąžintų viską į anksčiau (iki administracinio akto įvykdymo) buvusią situaciją.

LVAT ne kartą yra išaiškinęs, kad asmenys, prašantys taikyti reikalavimo užtikrinimo priemonę, privalo nurodyti aplinkybes, sudarančias reikalavimo užtikrinimo pagrindą, bei pateikti šias aplinkybes patvirtinančius įrodymus. Reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymas pagal nustatytas aplinkybes turi būti adekvatus siekiamam tikslui, nepažeisti proporcingumo ir proceso šalių interesų pusiausvyros principų bei viešojo intereso. Teismas, spręsdamas dėl ABTĮ 70 straipsnio 3 dalyje nurodytų reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo, turi nustatyti, kad yra reali grėsmė, jog netaikius šių reikalavimo užtikrinimo priemonių, gali būti padaryta neatitaisoma arba sunkiai atitaisoma didelė žala[36]. Reikalavimo užtikrinimo priemonės gali būti taikomos, jei yra prima facie (iš pirmo žvilgsnio) argumentų, kad skundžiamo administracinio akto vykdymas sukels didelę žalą, kurios atitaisymas (kompensavimas) būtų sudėtingas.

Apibendrinant galima teigti, kad po reikalavimo užtikrinimo teisinio priemonių reglamentavimo pataisų buvo pakeista reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo sąlyga, t.y. anksčiau galiojusi nuostata, kad nesiėmus užtikrinimo priemonių, teismo sprendimo įvykdymas gali pasunkėti arba pasidaryti negalimas, atsižvelgus į bylas nagrinėjančio LVAT išaiškinimus buvo pakeista ir šiuo metu galiojanti reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo sąlyga yra ta, kad nepritaikius reikalavimo užtikrinimo priemonių bus padaryta neatitaisoma ar sunkiai atitaisoma didelė žala. Taip pat pakeista nuostata, kad reikalavimo užtikrinimo priemonės netaikomos dėl aplinkybių, kurios jau yra įvykusios. Šiuo metu galioja nuostata, kad net jei administracinis aktas yra įvykdytas, teismas galėtų pritaikyti tokias reikalavimo užtikrinimo priemones, kurios laikinai sureguliuotų ginčo padėtį ir grąžintų viską į anksčiau (iki administracinio akto įvykdymo) buvusią situaciją.

1.2.2. Prašymo dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių pateikimas ir nagrinėjimas

Reikalavimo užtikrinimo priemonės taikomos, kuomet proceso šalis pateikia motyvuotą prašymą, kuriame išdėsto aplinkybes, tikėtinai pagrindžiančias reikalavimo pagrįstumą arba reikalavimo užtikrinimo priemones savo iniciatyva taiko teismas[37]. Tai reiškia, kad prašymą dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo gali teikti viena iš ginčo šalių, t. y.

[36] „LVAT 2020 m. spalio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-679-502/2020“, INFOLEX, http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1687138

[37] „Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas“, *supra note*, 3: 70 str. 1 d.

asmuo, kurio atžvilgiu viešojo administravimo subjektas priėmė norminį teisės aktą, kuriuo suteikė asmeniui tam tikras teises ar numatė pareigas ir šis ginčija jo teisėtumą arba teismas savo iniciatyva.

Prašymas dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo paduodamas raštu arba teisingumo ministro nustatyta tvarka elektronine forma elektroninių ryšių priemonėmis, bet kurioje proceso stadijoje[38]. Tai reiškia, kad prašymai dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių yra teikiami tik tuomet, kai administracinis ginčas yra nagrinėjamas teisme, t. y. kai teismui apskųstas viešojo administravimo subjekto priimtas norminis teisės aktas, iki skundo pateikimo galimybės prašyti teismo taikyti reikalavimo užtikrinimo priemones įstatymas nenumato.

Prašymus dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių nagrinėja specializuoti tesimai: apygardos administracinis teismas ir LVAT. Apygardos administracinis teismas yra specializuotas teismas, kuris įsteigtas skundams (prašymams) dėl viešojo ir vidinio administravimo subjektų priimtų administracinių aktų bei veiksmų ar neveikimo (pareigų nevykdymo) nagrinėti. Jame nagrinėjami ginčai viešojo valdymo sferoje, norminių administracinių aktų teisėtumo klausimai, mokesčių ginčai ir t. t. LVAT yra pirmoji ir galutinė instancija administracinėms byloms, įstatymų priskirtoms jo kompetencijai, bei apeliacinė instancija byloms, kurias išnagrinėjo administraciniai teismai, kaip pirmosios instancijos teismai. Be to, įstatymų nustatytais atvejais jis nagrinėja prašymus dėl proceso atnaujinimo užbaigtose administracinėse bylose. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas taip pat formuoja vienodą administracinių teismų praktiką aiškinant ir taikant įstatymus ir kitus teisės aktus bei atlieka kitas jo kompetencijai įstatymų priskirtas funkcijas.[39]

Prašymo dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo pateikimo terminas ir prašymo nagrinėjimo terminai yra įtvirtinti L ABTĮ 70 str. 4 d., kurioje nurodyta, kad „prašymą dėl reikalavimo užtikrinimo teisėjas arba teismas išnagrinėja ne vėliau kaip per tris darbo dienas po jo gavimo, atsakovui ir kitiems proceso dalyviams apie tai nepranešama. Jeigu toks prašymas paduodamas kartu su skundu (prašymu, pareiškimu), jis išnagrinėjamas ne vėliau kaip per tris darbo dienas po skundo (prašymo, pareiškimo) priėmimo. Kai teismas arba teisėjas mano, kad dėl prašymo taikyti reikalavimo užtikrinimo priemones yra būtina gauti atsakovo ir (ar) kitų proceso dalyvių nuomonę, toks prašymas turi būti išnagrinėtas per dešimt darbo dienų nuo jo gavimo ar skundo (prašymo, pareiškimo) priėmimo“[40]. Šiuo atveju apie prašymo dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo nagrinėjimą pranešama atsakovui ir kitiems proceso dalyviams ir nurodomas terminas, per kurį atsakovas ir kiti proceso dalyviai turi pateikti nuomonę. Dėl

[38] *Ibid*
[39] „Teismų sistema“, teismai.lt, žiūrėta 2020 m. gruodžio 7 d., https://www.teismai.lt/lt/visuomenei-ir-ziniasklaidai/teismai-ir-teisejai/teismu-sistema/153
[40] „Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas“, *supra note,* 3: 70 str. 4 d.

reikalavimo užtikrinimo teismas arba teisėjas priima nutartį, kurioje nurodo jos įvykdymo tvarką ir būdą[41]. Nutartis dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių yra skundžiama, gali būti duodamas atskirasis skundas. Atskirojo skundo dėl nutarties užtikrinti reikalavimą padavimas nesustabdo nutarties vykdymo ir bylos nagrinėjimo[42].

Reikalavimo užtikrinimo priemonių pakeitimą reglamentuoja LR ABTĮ 70 str. 6 d., kurioje numatyta, jog jos gali būti pakeistos arba panaikinamos teismo, nagrinėjančio bylą iš esmės, iniciatyva arba proceso dalyvių šiam teismui pateiktu pagrįstu prašymu. Kai teismo taikytos reikalavimo užtikrinimo priemonės apriboja, pažeidžia ar suvaržo byloje nedalyvaujančių asmenų teises, šie asmenys turi teisę bylą iš esmės nagrinėjančiam teismui pateikti prašymus pakeisti arba panaikinti jiems taikytas reikalavimo užtikrinimo priemones. Reikalavimo užtikrinimo priemonės pakeičiamos arba panaikinamos teismo, nagrinėjančio bylą iš esmės, nutartimi.[43]

Apibendrinant daroma išvada, kad sprendžiant dėl LR ABTĮ 70 straipsnio 3 dalyje nurodytų reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo, turi būti nustatoma, kad yra reali grėsmė, jog netaikius reikalavimo užtikrinimo priemonių, gali būti padaryta neatitaisoma arba sunkiai atitaisoma didelė žala. Reikalavimo užtikrinimo priemonės gali būti taikomos, jei yra prima facie (lot., iš pirmo žvilgsnio) argumentų dėl skundžiamo akto galiojimo ir administracinio akto vykdymas sukels didelę žalą, kurios atitaisymas (kompensavimas) būtų sudėtingas Reikalavimo užtikrinimo priemonė yra tas teisinis mechanizmas, remiantis kuriuo, esant įstatyme nustatytoms sąlygoms bei įvertinus visas reikšmingas aplinkybes ir interesus, galėtų būti užkertamas kelias neatitaisomam asmens teisių ir teisėtų interesų pažeidimui atsirasti. Tačiau reikalavimo užtikrinimo priemonėmis, kaip įstatymu suteikta teise, turi būti naudojamasi protingai ir sąžiningai, negalima ja piktnaudžiauti, naudotis ja ne pagal paskirtį. Reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymas pagal nustatytas aplinkybes turi būti adekvatus siekiamam tikslui, nepažeisti proporcingumo ir proceso šalių interesų pusiausvyros principų bei viešojo intereso.

Reikalavimo užtikrinimo priemonių rūšys yra įtvirtintos LR ABTĮ 70 str. 3 d. Teismas gali uždrausti atsakovui atlikti tam tikrus veiksmus, gali sustabdyti išieškojimą pagal vykdomąjį dokumentą bei sustabdyti individualaus administracinio akto galiojimą. Taip pat po LR ABTĮ pakeitimo, teismas šiuo metu gali taikyti ir kitas teismo ar teisėjo vertinimu reikalingas priemones, LR ABTĮ nenumato baigtinio reikalavimo užtikrinimo priemonių sąrašo.

Po reikalavimo užtikrinimo teisinio priemonių reglamentavimo pataisų buvo pakeista reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo sąlyga, t.y. anksčiau galiojusi nuostata, kad nesiėmus užtikrinimo priemonių, teismo sprendimo įvykdymas gali pasunkėti arba pasidaryti

[41] „Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas“, *supra note,* 3
[42] *Ibid,* 70 str. 7 d.
[43] *Ibid,* 70 str. 6 d.

negalimas, atsižvelgus į bylas nagrinėjančio LVAT išaiškinimus buvo pakeista ir šiuo metu galiojanti reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo sąlyga yra, kad nepritaikius reikalavimo užtikrinimo priemonių bus padaryta neatitaisoma ar sunkiai atitaisoma didelė žala. Taip pat pakeista nuostata, kad reikalavimo užtikrinimo priemonės netaikomos dėl aplinkybių, kurios jau yra įvykusios. Šiuo metu galioja nuostata, kad net jei administracinis aktas yra įvykdytas, teismas galėtų pritaikyti tokias reikalavimo užtikrinimo priemones, kurios laikinai sureguliuotų ginčo padėtį ir grąžintų viską į anksčiau (iki administracinio akto įvykdymo) buvusią situaciją.

Prašymo dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo pateikimą, reikalavimus jam, galinčių pateikti asmenų ratą, prašymus nagrinėjančius teismus ir nutarčių apskundimo tvarka yra įtvirtinta LR ABTĮ 70 str.

2. NACIONALINĖJE TEISĖJE VYRAUJANČIOS REIKALAVIMO UŽTIKRINIMO PRIEMONIŲ REGLAMENTAVIMO PROBLEMOS

Administracinio proceso doktrina Lietuvoje, lyginant su civiliniu ar baudžiamuoju procesu, yra susiformavusi pakankamai neseniai. Iki 1999 m. Lietuvoje administracinis procesas nebuvo atskirai reglamentuotas, civilinė teisė reguliavo žalos išieškojimo sąlygas, o baudžiamąja teise buvo remtasi nagrinėjant tarnybinius nusikaltimus. Visgi tais pačiais metais buvo parengtas Lietuvos Respublikos administracinių teismų įsteigimo įstatymo projektas, kuriuo įtvirtintas administracinės justicijos nepriklausomumas ir nuo vykdomosios valdžios, ir iš dalies nuo bendrosios kompetencijos teismų. Įsteigus administracinius teismus, buvo reikalinga sukurti ir teisinę bazę, kuri užtikrintų veiksmingą administracinių ginčų nagrinėjimą, todėl kartu su jau minėtu Administracinių teismų įsteigimo įstatymu, buvo priimtas LR ABTĮ[44].

Akivaizdu, kad administracinis procesas, kaip ir kitos teisės šakos, pasižymi dinamiškumu, kadangi nuo 1999 m. iki 2016 m. įsigaliojo 28 LR ABTĮ pakeitimai, 2016 metais įsigaliojo trečioji LR ABTĮ redakcija, kuri su tam tikrais pakeitimais galioja iki dabar. Administracinio proceso normos buvo keičiamos dėl tam tikrų priežasčių, o būtent: atsižvelgiant į teismų praktikoje išryškėjusias problemas, derinant įstatymo normas su priimamais ir ratifikuotas teisės aktais bei siekiant padaryti procesą ekonomiškesnį, operatyvesnį. Šiame baigiamojo darbo skyriuje bus atskleistos teisiniame reglamentavime vyraujančios ir mokslininkų tyrinėtos reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo problemos.

2.1. Įstatyme įtvirtintų ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje taikomų reikalavimo užtikrinimo priemonių pagrindų nesutapimas

Siekiant atskleisti ir moksliškai pagrįsti reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo pagrindus ir tendencijas LVAT praktikoje, teisės mokslininkas Mantas Arasimavičius 2012 metais atliko reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo 2010 metais LVAT. Darbo autorius palygino tuo metu galiojusio LR ABTĮ numatytą (teorinį) bei faktinį (praktinį) reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo LVAT ir nustatė, kad įstatyme numatyti ir teismų praktikoje vyraujantys reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo pagrindai nesutampa ir atsižvelgęs į išvadas, pateikė rekomendacijas.

Atliktas tyrimas patvirtino autoriaus hipotezę, jog reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo praktika yra nukrypstanti nuo LR ABTĮ numatytų reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo teisinių pagrindų, taip pat yra prieštaringa. Jei LR ABTĮ numatė, jog turi būti

[44] Giedrė Jegorovaitė, „Administracinio proceso teisinis reguliavimas: dinamika, problemos ir perspektyvos“ (magistro baigiamasis darbas, Mykolo Romerio universitetas, 2020), 17, https://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:65876925/datastreams/MAIN/content

analizuojamas būsimo teismo sprendimo vykdymo negalimumas ar pasunkėjimas, tokiu atveju prioritetinis turėtų būti ne reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymas fakultatyviais, įstatyme tiesiogiai neįtvirtintais pagrindais (teisingumas, tikslingumas, žala, proporcingumas ir pan.), tačiau elementarių būsimo teismo sprendimo vykdymo rizikų aptarimas ir palyginimas su faktine bylos situacija.[45] LVAT praktika, taikant reikalavimo užtikrinimo priemones, pasak autoriaus, turėtų būti orientuota didesnio aiškumo link. Nutarčių motyvacinėje dalyje buvo operuojama per daug abstrakčiomis sąvokomis, tokiomis kaip „galimos žalos proporcija“ „proceso šalių interesų balanso principas“, „viešojo intereso apsaugos principas“ ir pan. Teismo naudojami argumentai buvo nekonkretūs, tiesiogiai nepaaiškinantys būsimo teismo sprendimo vykdymo pasunkėjimo sąlygų. Nutarčių motyvacinėse dalyse labai mažai kur buvo analizuojama faktinė bylų pusė. Neaptariant bylos faktų negalima pateisinti LVAT argumentų, tokių kaip „pareiškėjas neįrodė“ arba „nėra objektyvaus pagrindo manyti“.[46]

Tyrimas atskleidė šias pagrindines praktikoje egzistuojančias reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo taisykles:

a) Būsimo teismo sprendimo vykdymo pasunkėjimas turi būti realus, ne menamas;

b) Pareiškėjas privalo pateikti aiškius ir objektyvius įrodymus, sudarančius pagrindą teismui manyti, jog būsimo teismo sprendimo vykdymas tikrai pasunkės;

c) Turi būti itin akivaizdus priežastinis ryšys tarp ginčijamo akto, reikalavimo užtikrinimo priemonės ir būsimo teismo sprendimo vykdymo pasunkėjimo;

d) Būsimo teismo sprendimo pasunkėjimu LVAT praktikoje nelaikomas pareiškėjo siekis išvengti naujų teismo procesų ar nuostolių;

e) Reikalavimo užtikrinimo priemonės dažniau taikomos tais atvejais, kai būsimo teismo sprendimo vykdymas būtų gerokai apsunkintas dėl technologinių procesų, pareikalautų itin didelių materialinių, finansinių ar organizacinių išteklių;

f) Taikant reikalavimo užtikrinimo priemones turi būti išvengiama didesnės žalos pareiškėjui, negu reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymas galėtų padaryti atsakovui (egzistuoja konfliktas su d ir g punktais);

g) Taikant reikalavimo užtikrinimo priemones turi būti ieškoma pareiškėjo ir atsakovo interesų pusiausvyros;

h) Reikalavimo užtikrinimo priemonės niekada netaikomos, jei įstatymai numato automatinį ginčo akto galiojimo sustabdymą po jo apskundimo;

i) Reikalavimo užtikrinimo priemonės taip pat nėra taikomos tuo atveju, jei ginčo aktas jau yra įvykdytas;

[45] Arasimavičius, *supra note*, 7: 338.
[46] *Ibid*

j) Reikalavimo užtikrinimo priemonės paprastai netaikomos ir tais atvejais, kai pareiškėjams, atsakovams ar tretiesiems asmenims jau yra pritaikyti draudimai, areštai ar pan., susiję su ginčijamo akto realizavimu kitose bylose;

k) Reikalavimo užtikrinimo priemonės niekada nėra taikomos pareiškėjų ar trečiųjų asmenų atžvilgiu;

l) Reikalavimo užtikrinimo priemonės retai taikomos ginčijant „teorinio pobūdžio“ sprendimus, tokius kaip teritorijų planavimo dokumentai, poveikio aplinkai vertinimo ataskaitos;

m) Reikalavimo užtikrinimo priemonės netaikomos tais atvejais, kai teismas nustato, jog prašomomis taikyti reikalavimo užtikrinimo priemonėmis yra siekiama prevenciškai apginti pareiškėjo teises ar apsaugoti pareiškėją nuo būsimų jo teisių pažeidimų;

n) Reikalavimo užtikrinimo priemonės netaikomos, kai jomis siekiama pakeisti norminio teisės akto galiojimą, uždrausti tokį teisės aktą priimti ar išspręsti ginčą dėl tokio teisės akto teisėtumo;

o) Reikalavimo užtikrinimo priemonės netaikomos, jei pareiškėjas jų taikymą grindžia savo patiriamais nepatogumais, susijusiais su ginčijamo akto priėmimu;

p) Reikalavimo užtikrinimo priemonės netaikomos, jei teisės aktai aiškiai implikuoja ginčijamų teisės aktų galiojimą, nepriklausomai nuo jų apskundimo;

r) Reikalavimo užtikrinimo priemonės niekada netaikomos tais atvejais, jei pareiškėjas prašo taikyti LR ABTĮ nenumatytas reikalavimo užtikrinimo priemones[47].

2016 metais įsigaliojo naujoji LR ABTĮ redakcija. Vienas iš reikšmingesnių naujo LR ABTĮ pakeitimų yra sąlygos, kurioms esant administraciniame procese taikomos reikalavimų užtikrinimo priemonės. LR ABTĮ 70 straipsnyje numatyta, kad reikalavimas gali būti užtikrinamas, be kita ko, jeigu proceso dalyvis tikėtinai pagrindžia reikalavimo pagrįstumą ir nesiėmus užtikrinimo priemonių gali būti padaryta neatitaisoma arba sunkiai atitaisoma didelė žala[48]. Kaip ir minėta anksčiau, iki naujausių pakeitimų įsigaliojimo LVAT praktikoje buvo remtasi suformuluotais išaiškinimais, kuriuose buvo plėtoti bendri principai dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių koncepcijos, proporcingumo reikalavimo ir pan. Ankstesnėje ABTĮ redakcijoje pagrindinė reikalavimų užtikrinimo priemonių taikymo sąlyga buvo tai, kad, nesiėmus užtikrinimo priemonių, teismo sprendimo įvykdymas gali pasunkėti arba pasidaryti negalimas, tačiau teismas savo praktikoje kaip šios sąlygos subkriterijus yra naudojęs ir galimai kilsiančios žalos grėsmę bei prima facie argumentus dėl skundžiamo akto galiojimo[49]. LVAT savo praktikoje yra ne kartą rėmęsis Europos Tarybos Ministrų Komiteto rekomendacija Nr. R (89) 8, kurioje nurodyta, kad spręsdamas dėl laikinosios apsaugos skyrimo, teismas turi įvertinti

[47] Arasimavičius, *supra note,* 7: 338
[48] „Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas“, *supra note,* 3: 70 str. 1 d.
[49] Baltrimas, *supra note,* 34: 39.

visus reikšmingus faktorius ir interesus. LVAT dar iki aptariamos LR ABTĮ 70 straipsnio redakcijos įsigaliojimo yra tiesiogiai rėmęsis šia nuostata ir išaiškinęs, kad reikalavimo užtikrinimo priemonės gali būti taikomos, jei yra prima facie argumentų dėl skundžiamo akto galiojimo ir administracinio akto vykdymas sukels didelę žalą, kurios atitaisymas (kompensavimas) būtų sudėtingas.

Apibendrinant reiktų pažymėti, jog viena iš ankstesniame teisiniame reglamentavime egzistavusių problemų buvo ta, kad nesutapo LR ABTĮ įtvirtinti ir teismų praktikoje vyravę reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo pagrindai. Įstatymas numatė, kad reikalavimo užtikrinimo priemonės taikomos kai būsimo teismo sprendimo įgyvendinimas pasunkės ar taps neįmanomas, o teismai šią nuostatą aiškino kur kas plačiau, numatant būtinybę motyvuotai įvertinti teismo sprendimo įvykdymo galimybes, atsižvelgiant į tokios priemonės taikymo tikslingumo, proporcingumo, proceso šalių interesų balanso, viešųjų interesų apsaugos ir kitus principus. Taip pat pažymėtina, kad šis tyrimas buvo atliktas 2012 metais, t.y. galiojant ankstesnei LR ABTĮ redakcijai.

2.2. Atsakomybė už žalą, atsiradusią dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo administracinių bylų teisenoje

Administracinį aktą ginčijantis asmuo turi teisę prašyti teismo suteikti jam laikinąją apsaugą, kuri administraciniame procese yra įvardijama kaip reikalavimo užtikrinimo priemonės. Teismas gali suteikti tokią apsaugą, jeigu privataus asmens suinteresuotumas tokia apsauga yra reikšmingesnis už viešąjį interesą ir kitų asmenų interesus. Laikinoji apsauga suteiktina, jeigu apskųstas administracinis aktas sukels (ar tikėtina, kad sukels) didelę nepataisomą žalą“[50]. Administracinis teismas, spręsdamas dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo, visuomet turėtų įvertinti pareiškėjo ginamų interesų, viešojo intereso bei kitų proceso šalių interesų reikšmingumą, taip pat galimą žalą, kurią galėtų sukelti ginčijamo administracinio akto tolesnis vykdymas (įgyvendinimas), jeigu nebus taikomos reikalavimo užtikrinimo priemonės. LVAT jurisprudencijoje be būtinybės motyvuotai įvertinti teismo sprendimo įvykdymo galimybes, taip pat yra akcentuojama, jog, sprendžiant dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo, turi atsižvelgiama ir į proporcingumo, proceso šalių interesų pusiausvyros, viešųjų interesų apsaugos principus[51]. Šioje vietoje išryškėja vienas iš administracinės justicijos požymių, o būtent tai, kad administracinė teisė reguliuoja santykius ne tarp lygių tarpusavyje subjektų, kaip tai yra civilinėje teisėje, o tarp subjektų, iš kurių vienas yra viešojo administravimo subjektas. Todėl

[50] Raižys, *supra note,* 4: 73.
[51] Raižys, *supra note,* 4: 73.

taikant reikalavimo užtikrinimo priemones teismai atsiduria tarp privataus asmens teisių ir viešojo intereso apsaugos.

Spręsdamas prašymą dėl reikalavimo užtikrinimo, administracinis teismas ne visada turi galimybę įvertinti suinteresuoto asmens ginamų teisių ar teisėtų interesų reikšmingumo laipsnį, proceso šalių interesų balansą, viešųjų interesų apsaugos mastą, nes tikroji padėtis paaiškėja tik išnagrinėjus bylą iš esmės. D. Poškos nuomone, LR ABTĮ nustatyta tvarka teismas, nutartimi patenkindamas pareiškėjo prašymą taikyti reikalavimo užtikrinimo priemones, tačiau nepareikalaudamas pareiškėjo pateikti atsakovo nuostolių atlyginimo užtikrinimo, nepagrįstai ir neteisėtai neužtikrina pareiškėjo ir atsakovo interesų apsaugos pusiausvyros ir nukrypsta nuo proceso šalių lygiateisiškumo principo, tokiu būdu pažeisdamas atsakovo teises[52]. Sutinkama su D. Poškos nuomone, tačiau būtina pažymėti, kad administracinis teismas neturi jokio teisinio pagrindo pareikalauti, jog pareiškėjas ar kitas prašymą taikyti reikalavimo užtikrinimo priemones

padavęs asmuo pateiktų atsakovo nuostolių, galinčių atsirasti dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo, atlyginimo užtikrinimą, kadangi LR ABTĮ nėra įtvirtinta proceso šalies teisė į nuostolių, susijusių su reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymu, atlyginimą. Šią teisinio reglamentavimo spragą yra atskleidęs LVAT, nagrinėdamas administracines bylas.

Nors LR ABTĮ ir nėra teisės normų, kurios suteiktų administracinės bylos proceso dalyviams galimybę reikalauti nuostolių atlyginimo dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo, tačiau tai nereiškia, kad tokia teisė negali būti įgyvendinta. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau – LAT) jurisprudencijoje yra nurodyta, kad teisė naudotis reikalavimo užtikrinimo priemonėmis, nustatyta LR ABTĮ 70 straipsnyje, yra procesinė subjektinė teisė, tačiau šios procesinės teisės pažeidimo pasekmė - žala - patenka į civilinės teisės reglamentavimo sritį[53].

Kaip ir minėta anksčiau, administracinis procesas yra pakankamai naujas, lyginant jį su civiliniu ar baudžiamuoju procesu, kilęs yra iš civilinio proceso, reikalavimo užtikrinimo priemonės savo prigimtimi ir tikslais iš esmės atitinka laikinąsias apsaugos priemones civiliniame procese, todėl būtent procesinės teisės pažeidimo pasekmė – žala, patenka į civilinės teisės reguliuojamų teisinių santykių sritį. Todėl žalos, atsiradusios dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių, atlyginimo klausimas yra ne reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo problema, o administracinio proceso reglamentavimo problema, kuri sprendžiama pasitelkiant civilinio proceso nuostatas.

[52] *Ibid,* 73-74.
[53] *Ibid*

Šią nuostatą yra pažymėjęs ir LAT, kuris nurodė, kad nors LR ABTĮ, skirtingai nei LR CPK, neįtvirtinta asmens, kuriam dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių padaryta žalos, teisė reikalauti, kad asmuo, kurio prašymu šios priemonės buvo taikomos, atlygintų padarytus nuostolius, tačiau tokia reikalavimo teisė neabejotinai egzistuoja, ir kyla iš žalos padarymo fakto[54].

Šią teisės normą išaiškino vieningą teismų praktiką formuojantis LAT 2009 m. sausio 6 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-58/2009. LAT pažymėjo, kad pareiškėjas ar kiti asmenys (ABTĮ 70 straipsnio 1 dalyje jie vadinami proceso dalyviais) reikalavimo užtikrinimo priemonėmis, kaip įstatymu suteikta teise, turi naudotis protingai ir sąžiningai, negali ja piktnaudžiauti, naudotis ja ne pagal paskirtį. Civilinės atsakomybės prasme tai reiškia, kad naudodamiesi šia teise proceso dalyviai negali daryti žalos, nes žalos padarymas piktnaudžiaujant teise yra pagrindas civilinei atsakomybei taikyti (CK 1.137 straipsnio 3 dalis). ABTĮ 70 straipsnyje nereglamentuojamos naudojimosi šia teise ribos ir nenustatoma pasekmių, kurios atsiranda dėl netinkamo naudojimosi šia teise. Teismas atkreipė dėmesį į tai, kad šios teisenos tvarka ginčas dėl teisės paprastai vyksta tarp valdžios įgalinimus turinčio asmens ir kito asmens, neturinčio tokių įgalinimų. Tai labai svarbus aspektas, kad valdingus įgalinimus turinčio asmens naudai nenustatyta taisyklės, analogiškos LR CPK, jog prašymo atmetimo atveju pareiškėjui būtų taikoma civilinė atsakomybė tokiomis pat sąlygomis ir tvarka, kaip pagal LR CPK nagrinėjamose bylose. LR CPK tvarka paprastai nagrinėjamos bylos, kilusios iš civilinio ir kitokio pobūdžio santykių, bet jų dalyviai paprastai yra lygiateisiai, t. y. vienas kitam viršenybės neturintys asmenys. Ši svarbi nuostata nepaneigia galimybės taikyti civilinę atsakomybę administracinių bylų teisenoje veikiančiam pareiškėjui, kurio prašymu neteisėtai buvo taikytos pareiškimo užtikrinimo priemonės, jeigu būtų nustatytas jo piktnaudžiavimas teise prašyti taikyti pareiškimo užtikrinimo priemones. Sprendžiant dėl tokios rūšies civilinės atsakomybės taikymo turi būti pasveriama, ar civilinės atsakomybės taikymas nesudarytų prielaidos manyti, kad galimybė gana nesudėtingai, pavyzdžiui, vien dėl pareiškimo atmetimo fakto, išreikalauti turtinę žalą gali būti vertinama kaip asmenų teisių kreiptis į teismą dėl savo teisių gynimo ribojimas.[55] Kaip pavyzdys pateikta pakankamai sena LAT nutartis, kadangi naujesnių teismų praktikos pavyzdžių INFOLEX paieškos puslapyje rasti nepavyko.

LR CPK 147 straipsnio 1 dalis suteikia teisę teismui, taikant laikinąsias apsaugos priemones, pareikalauti iš asmens, prašančio taikyti minėtas priemones įmokėti tam tikrą pinigų sumą arba pateikti banko garantiją, kad būtų užtikrintas atsakovo nuostolių, galinčių atsirasti dėl laikinųjų priemonių taikymo, atlyginimo užtikrinimas. Šio kodekso 147 straipsnio 3 dalis

[54] Raižys, *supra note*, 4: 75.
[55] „LAT Civilinių bylų skyriaus 2009 m. sausio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-58/2009“, INFOLEX, http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/92599

laiduoja atsakovo teisę, įsiteisėjus sprendimui, kuriuo ieškinys atmestas, reikalauti iš ieškovo atlyginti nuostolius, kuriuos jam padarė ieškovo prašymu taikytos laikinosios apsaugos priemonės, todėl D. Raižio manymu, tam, kad būtų įgyvendintas teisinio aiškumo principas LR ABTĮ turėtų būti numatyta analogiška nuostolių dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo atlyginimo tvarka, kokia numatyta LR CPK[56]. Nors reikalavimo užtikrinimo priemonių ir laikinųjų apsaugos priemonių teisinė prigimtis yra identiška, tačiau būtų neracionalu LR CPK normas, reglamentuojančias atsakovo nuostolių atlyginimo tvarką dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, tiesiogiai perkelti į LR ABTĮ. Nustatant nuotolių atlyginimo tvarką dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo, būtina atsižvelgti į administracinių bylų proceso pobūdį, ginčų dėl administracinių teisinių santykių specifiką bei administracinės justicijos paskirtį. Ginčai, nagrinėjami administraciniuose teismuose, yra susiję ne tik su asmens pažeistų teisių ar įstatymo saugomų interesų gynyba, bet ir su viešojo intereso apsauga bei vykdomosios valdžios institucijų kontrole[57]. Administracinio teismo sprendimo įvykdymas yra ne tik asmens pažeistų teisių restitucija, bet ir viešojo intereso apsauga bei vykdomosios valdžios institucijų padarytų pažeidimų prevencija, todėl šią sritį reguliuoti turėtų ne civilinė teisė, o administracinė, kadangi būtina suderinti asmens ir visuomenės interesų apsaugos pusiausvyrą.

Apibendrinant darytina išvada, kad administracinis procesas yra pakankamai naujas, lyginant jį su civiliniu ar baudžiamuoju, todėl ir pasižymi dinamiškumu. Per 16 metų buvo įvykdyti 28 įstatymo pakeitimai, kas leidžia daryti išvadą, kad įstatymas yra tobulinamas. 2012 metais atlikto tyrimo metu buvo nustatyta, kad vienas iš reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo problemų yra ta, kad LR ABTĮ ir LVAT praktikoje taikomi reikalavimo užtikrinimo priemonių pagrindai nebuvo tapatūs. Įstatymas numatė, kad reikalavimo užtikrinimo priemonės taikomos kai būsimo teismo sprendimo įgyvendinimas pasunkės ar taps neįmanomas, o teismai šią nuostatą aiškino kur kas plačiau, numatant būtinybę motyvuotai įvertinti teismo sprendimo įvykdymo galimybes, atsižvelgiant į tokios priemonės taikymo tikslingumo, proporcingumo, proceso šalių interesų balanso, viešųjų interesų apsaugos ir kitus principus. Tyrimo metu autorius taip pat išskyrė reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo taisykles ir rekomendacijas teismams, nagrinėjantiems reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo klausimus.

Atlikta mokslinių straipsnių analizė parodė, kad antroji teisinio reglamentavimo dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo administraciniame procese problema yra ta, kad administraciniame procese nėra numatyta galimybė asmeniui, kuris patyrė nuostolių dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo, kreiptis į administracinį teismą dėl žalos atlyginimo. Ši teisinio reglamentavimo spraga yra sprendžiama pasitelkiant LR CPK nuostatas

[56] Raižys, *supra note*, 4: 75.
[57] *Ibid*

dėl žalos, atsiradusios dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, atlyginimo. Taip administraciniame procese, priešingai nei civiliniame, nėra numatyta galimybė teismui, taikant laikinąsias apsaugos priemones, pareikalauti iš asmens, prašančio taikyti minėtas priemones įmokėti tam tikrą pinigų sumą arba pateikti banko garantiją, kad būtų užtikrintas atsakovo nuostolių, galinčių atsirasti dėl laikinųjų priemonių taikymo, atlyginimo užtikrinimas. Ši nuostata laiduotų atsakovo teisę, įsiteisėjus sprendimui, kuriuo ieškinys atmestas, reikalauti iš ieškovo atlyginti nuostolius, kuriuos jam padarė ieškovo prašymu taikytos laikinosios apsaugos priemonės.

3. REIKALAVIMO UŽTIKRINIMO PRIEMONIŲ TAIKYMO PRAKTINIŲ ATVEJŲ ANALIZĖ IR TENDENCIJOS

Iš anksčiau pateiktos literatūros matoma, kad LR ABTĮ 70 straipsnyje yra numatyta galimybė teismui imtis reikalavimo užtikrinimo priemonių. LR ABTĮ numato, kad reikalavimas gali būti užtikrinamas bet kurioje proceso stadijoje, jeigu yra tikėtinai pagrindžiamas reikalavimo pagrįstumas ir nesiėmus užtikrinimo priemonių gali būti padaryta neatitaisoma arba sunkiai atitaisoma didelė žala[58]. Įstatymas numato vienintelį reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo pagrindą, tačiau nedetalizuoja neatitaisomos arba sunkiai atitaisomos didelės žalos sąvokos. Įstatymo nuostata numato, kad proceso dalyvis turi motyvuotai pagrįsti reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo būtinumą, tačiau nenumato kokie gi motyvai yra pakankami. Atsižvelgiant į tai, šiame skyriuje bus atlikta LVAT praktinių atvejų analizė, siekiant atskleisti su kokiomis reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo problemomis susiduria teismai, nagrinėdami bylas. Taip pat bus siekiama išskirti ir suformuluoti praktikoje taikomas bendrąsias reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo taisykles (dažniausius LVAT argumentus, kai reikalavimo užtikrinimo priemonės yra taikomos) ir identifikuoti motyvus, kuriais vadovaudamiesi teismai atsisako taikyti reikalavimo užtikrinimo priemones.

Tyrimui pasirinkta aktualiausia LVAT praktika, t.y. nutartys, priimtos per 2020 metus, t. y. nuo 2020 m. sausio 1 d. iki 2020 m. gruodžio 31 d. Pasirinktos tik tos LVAT nutartys, kurios buvo viešai paskelbtos teismų praktikos paieškos portale „Infolex“, pagrindiniu paieškos kriterijumi nurodant sprendimų motyvacijoje paminėtą LR ABTĮ 70 straipsnį. „Infolex Praktika“ teismų praktikos paieškos sistemoje buvo surastos 137 LVAT nutartys dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo 2020 metais. Atlikus visų minėtų nutarčių apžvalgą, 22 nutartys buvo atmestos kaip tiesiogiai nesusijusios su reikalavimo užtikrinimo priemonėmis. Analizės metu nustatyta, kad iš 115 prašymų dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo, LVAT tenkino tik 8.

3.1. LVAT praktinių atvejų, kuomet buvo tenkintas prašymas taikyti reikalavimo užtikrinimo priemones, analizė

Administracinėje byloje Nr. eAS-802-502/2020, pareiškėja būdama notare, prašė taikyti reikalavimo užtikrinimo priemonę - iki teismo sprendimo šioje byloje įsiteisėjimo sustabdyti Lietuvos Respublikos teisingumo ministro įsakymų galiojimą ir įpareigoti Lietuvos

[58] „Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas“, *supra note,* 3: 70 str.

Respublikos teisingumo ministeriją nesudaryti kliūčių pareiškėjai tęsti notaro darbą visą administracinės bylos nagrinėjimo laikotarpį.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas savo praktikoje yra išaiškinęs, jog procesiniame įstatyme įtvirtintos dvi būtinos sąlygos, leidžiančios taikyti reikalavimo užtikrinimo priemones. Pirma, pareiškėjas turi tikėtinai pagrįsti savo reikalavimą, t. y. pateikti duomenis, kurie pagrįstų teismo įsitikinimą, kad pareiškėjui palankus teismo sprendimas yra įmanomas. Antra, būtina sąlyga taikyti reikalavimo užtikrinimo priemones – neatitaisomos arba sunkiai atitaisomos didelės žalos padarymo rizika. Šioje byloje LVAT priėmė sprendimą taikyt reikalavimo užtikrinimo priemonę ir pažymėjo, kad sustabdžius notaro įgaliojimus, notaras ne tik netenka pajamų, reikalingų šeimai išlaikyti, bet ir įkurtam notaro biurui, bei jame dirbantiems darbuotojams išlaikyti. Nagrinėjamu atveju pareiškėja pateikė įrodymus, kad jos notaro biuro patalpos įsigytos iš banko skolintomis lėšomis, už kurias kiekvieną mėnesį reikia mokėti palūkanas. Pareiškėjos notaro biure dirba darbuotojai, kurių išlaikymas, praradus pajamas, taptų neįmanomas, todėl, teismui patenkinus pareiškėjos skundą, pareiškėjai tektų iš esmės iš naujo pradėti vykdyti savo veiklą, ji galimai jau būtų praradusi biuro patalpas, biuro darbuotojus, bei klientų pasitikėjimą. Taigi, nagrinėjamu atveju neatmetama galimybė, kad nesustabdžius ginčijamų įsakymų galiojimo iki teismo sprendimo šioje byloje įsiteisėjimo, pareiškėja prarastų galimybę toliau verstis notaro praktika. Tokiu būdu pareiškėjai būtų sukeltos neigiamos pasekmės – didelė žala, kurios pašalinimas priėmus pareiškėjai palankų sprendimą gali būti neįmanomas arba itin sudėtingas.[59]

Administracinėje byloje Nr. eA-4921-442/2020, LVAT nagrinėjo prašymą taikyti reikalavimo užtikrinimo priemones – uždrausti Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – VSAT) Užsieniečių registracijos centrui vykdyti pareiškėjo išsiuntimą iš šalies iki bus priimtas galutinis sprendimas dėl pareiškėjo apeliacinio skundo.

Būtinybę taikyti reikalavimo užtikrinimo priemonę pareiškėjas grindė tuo, jog neuždraudus VSAT vykdyti pareiškėjo išsiuntimą iš Lietuvos Respublikos, jis, tikėtina bus išsiųstas į šalį kurioje, kaip matyti iš pareiškėjo apklausų metu pateiktų paaiškinimų, kyla pavojus jo sveikatai / gyvybei ir laisvei dėl išpažįstamo tikėjimo bei barzdos nešiojimo. Nagrinėjamu atveju pareiškėjas administracinėje byloje kėlė ginčą dėl sprendimo, kuriuo nuspręsta pareiškėjui nesuteikti prieglobsčio (pabėgėlio statuso ir papildomos apsaugos). Administracinė byla pagal pareiškėjo apeliacinį skundą dėl šio Departamento sprendimo nagrinėjama Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme, galutinis procesinis teismo

[59] „LVAT 2020 m. gruodžio 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-802-502/2020“, INFOLEX, http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1951700

sprendimas nepriimtas. LVAT kolegija, įvertinusi byloje keliamą ginčą, nustatytas bylos aplinkybes, pareiškėjo pateiktus argumentus, kuriais jis grindžia reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo būtinybę, į tai, kad pareiškėją išsiuntus iš Lietuvos Respublikos, jis faktiškai negalės efektyviai įgyvendinti vienos iš pamatinių žmogaus teisių į teisminę gynybą administracinėje byloje, kurioje dar nėra galutinai išspręstas jo teisinės padėties (Įstatymo prasme) klausimas, į tai, kad pritaikius prašomą reikalavimo užtikrinimo priemonę pareiškėjui ši teisė bus užtikrinama, be to, pareiškėjui palankaus teismo sprendimo atveju pareiškėjui, tikėtina, būtų išvengta sunkiai atitaisomos žalos padarymo, nusprendė taikyti LR ABTĮ 70 straipsnio 3 dalyje numatytą reikalavimo užtikrinimo priemonę ir laikinai, iki teismo sprendimo šioje byloje įsiteisėjimo, uždrausti sprendimą vykdančiai institucijai išsiųsti pareiškėją iš Lietuvos Respublikos.[60]

Administracinėje byloje Nr. eAS-598-502/2020, pareiškėjas prašė taikyti reikalavimo užtikrinimo priemonę – sustabdyti Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnybos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos direktoriaus įsakymo Nr. V4-167 „Dėl poveikio priemonės nemokumo administratoriui UAB „Versluva“ skyrimo“ galiojimą iki galutinio sprendimo įsiteisėjimo šioje byloje.

Savo prašymą pareiškėjas motyvavo tuo, kad šiuo tuo metu teismas dar nebuo priėmęs sprendimų dėl pareiškėjo atstatydinimo iš bankroto procesų, tačiau šie klausimai turėjo būti sprendžiami artimiausiu metu. Netaikius reikalavimo užtikrinimo priemonės ir nesustabdžius ginčijamo Įsakymo galiojimo iki bylos išnagrinėjimo, vėliau teismui net ir tenkinus skundą, visiškai atkurti iki tol buvusią teisinę padėtį būtų neįmanoma. Pareiškėjas nurodė, kad nebetūrėtų galimybės administruoti bankroto procesus iš kurių administravimo būtų atstatydintas, patirtų akivaizdžių nuostolių dėl negalėjimo vykdyti savo vienintelės (bankroto administravimo) veiklos. Teisėjų kolegija, atsižvelgusi į pareiškėjo nurodomus argumentus, kuriais grindžiamas reikalavimo užtikrinimo priemonės taikymas, įvertinusi administracinėje byloje ginčijamą Įsakymą ir byloje esančius duomenis, pažymėjo, kad tuo atveju, jeigu teismas patenkins pareiškėjo skundą, tiksliai apskaičiuoti ir kompensuoti pareiškėjui padarytos turtinės žalos (negautų pajamų) ir atkurti iki tol buvusią teisinę padėtį gali būti iš esmės neįmanoma, todėl pritaikė reikalavimo užtikrinimo priemonę.[61]

Administracinėje byloje Nr. eAS-468-1062/2020, pareiškėjas Nacionalinė mokėjimo agentūra prie Žemės ūkio ministerijos kreipėsi į teismą, prašydamas priteisti iš atsakovo uždarosios akcinės bendrovės „Šilutės bioenergija“ 199 774,09 Eur ir 5 procentų

[60] „LVAT 2020 m. lapkričio 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-4921-442/2020“, INFOLEX, http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1940581

[61] „LVAT 2020 m. rugsėjo 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-598-502/2020“, INFOLEX, http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1920974

metines palūkanas nuo minėtos sumos už pavėluotas grąžinti lėšas, skaičiuojant nuo 2020 m. vasario 3 d. iki tos dienos, kurią lėšos bus visiškai grąžintos, taip pat taikyti reikalavimo užtikrinimo priemonę – atsakovo turtui (įskaitant pinigines lėšas) taikyti turto areštą 199 774,09 Eur sumai.

Regionų apygardos administracinio teismo Klaipėdos rūmai 2019 m. gruodžio 10 d. nutartimi priėmė nagrinėti pareiškėjo prašymą priteisti skolą ir palūkanas iš atsakovo bei tenkino pareiškėjo prašymą taikyti reikalavimo užtikrinimo priemonę – atsakovo turto ir piniginių lėšų 199 774,09 Eur sumai pritaikė areštą, nurodė nutartį nusiųsti valstybės įmonei Registrų centrui ir įregistruoti ją Turto arešto aktų registre. Teismas, įvertinęs pareiškėjo keliamo reikalavimo administracinėje byloje pobūdį ir dydį (t. y. susigrąžinti paramos sumą, išmokėtą atsakovui galbūt sukūrus dirbtines sąlygas, siekiant įgyti paramos schemos tikslams prieštaraujantį pranašumą), konstatavo, kad, nepritaikius prašomos reikalavimo užtikrinimo priemonės, teismo sprendimo įvykdymas gali tapti neįmanomas ir gali būti padaryta neatitaisoma arba sunkiai atitaisoma didelė žala Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos biudžetams. LVAT 2020 m. sausio 22 d. nutartimi atmetė atsakovo atskirąjį skundą ir nutarė Regionų apygardos administracinio teismo Klaipėdos rūmų 2019 m. gruodžio 10 d. nutarties dalį dėl reikalavimo užtikrinimo priemonės taikymo palikti nepakeistą. LVAT, įvertinęs duomenis apie atsakovo finansinę būklę ir pareiškėjo keliamo reikalavimo administracinėje byloje pobūdį bei dydį, pritarė pirmosios instancijos teismo išvadai, kad, nepritaikius prašomos reikalavimo užtikrinimo priemonės, teismo sprendimo įvykdymas gali tapti neįmanomas ir gali būti padaryta neatitaisoma arba sunkiai atitaisoma didelė žala Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos biudžetams, bei pritaikytą reikalavimo užtikrinimo priemonę laikė proporcinga siekiamam tikslui[62].

Administracinėje byloje Nr. eAS-357-556/2020, pareiškėjas Marijampolės dramos teatras teismui pateikė prašymą taikyti reikalavimo užtikrinimo priemones byloje – laikinai, iki teismo sprendimo šioje administracinėje byloje priėmimo ir įsiteisėjimo dienos, sustabdyti ginčijamo Marijampolės savivaldybės tarybos 2020 m. vasario 24 d. sprendimo Nr. 1-35 „Dėl Marijampolės dramos teatro reorganizavimo prijungimo būdu prie Marijampolės kultūros centro sąlygų aprašo ir Marijampolės kultūros centro nuostatų patvirtinimo“ galiojimą. Pareiškėjas nurodė, jog reikalavimo užtikrinimo priemones būtina taikyti, kadangi skundas yra tikėtinai pagrįstas, o netaikius reikalavimo užtikrinimo priemonių, būtų padaryta neatitaisoma didelė žala – patikėjimo teise priklausantis turtas būtų perduotas valdyti kitam subjektui, teisiškai pareiškėjas šiose patalpose nebegalės vykdyti veiklos, bus atleistas pareiškėjo vadovas, o

[62] „LVAT 2020 m. liepos 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-468-1062/2020“, INFOLEX, http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1906106

Marijampolės dramos teatras pasibaigs ir bus išregistruotas iš juridinių asmenų registro, todėl skundas nebeteks prasmės.

Teisėjų kolegija, įvertinusi bylos medžiagą, pareiškėjo keliamo ginčo esmę, įvertinusi pareiškėjo reorganizacijos proceso eigą, konstatavo, jog ginčijamu Sprendimu yra numatyta reorganizacijos pabaigos, taigi akivaizdu, kad realiai vykdant Marijampolės dramos teatro reorganizaciją, įgyvendinant ginčijamą Sprendimą ir jo nesustabdžius bei priėmus galutinį pareiškėjui palankų teismo sprendimą, teismo sprendimo įvykdymas pasunkėtų ar taptų negalimu, kadangi pasibaigus pačiam juridiniam asmeniui, perdavus patalpas kitai įstaigai, atleidus pareiškėjo darbuotojus ir direktorių, kuris, kaip pareiškėjo atstovas, inicijavo teisminį procesą, po teismo sprendimo įsiteisėjimo tai padaryti būtų itin sudėtinga, t. y. pripažinus pareiškėjo reorganizavimą neteisėtu, kilusių pasekmių nebūtų įmanoma atkurti arba dar iki teismui priimant galutinį sprendimą, procesas taptų betikslis / galimai būtų nutrauktas. Šiuo atveju Marijampolės miesto savivaldybės interesas iki 2020 m. balandžio 30 d. reorganizuoti Marijampolės dramos teatrą negali būti laikomas svarbesniu nei minėti kitų asmenų interesai, todėl proporcingumo principo prasme yra pagrindas taikyti reikalavimo užtikrinimo priemonę – sustabdyti ginčijamo Sprendimo galiojimą. Tuo atveju, jeigu teismas atmestų pareiškėjo skundą, numatytas reorganizavimas galės būti tęsiamas toliau net ir praėjus reorganizacijos pabaigos terminui.[63]

Administracinėje byloje Nr. eAS-248-492/2020, pareiškėjas prašė taikyti reikalavimo užtikinimo priemones ir sustabdyti Kauno miesto savivaldybės direktoriaus 2019 m. gegužės 27 d. įsakymo A-1805 „Dėl žemės sklypo prie pastato formavimo ir pertvarkymo projekto rengimo organizavimo“ galiojimą; laikinai uždrausti Nacionalinei žemės tarnybai prie Žemės ūkio ministerijos priimti sprendimą ir atlikti veiksmus, susijusius su žemės sklypo prie pastato, įteisinimu bei nustatytų kadastro duomenų patvirtinimu (žemės sklypo suformavimo) ir teisės į žemės sklypą įregistravimu nekilnojamojo turto registre.

Teisėjų kolegija, įvertinusi bylos medžiagą, pareiškėjo keliamo ginčo esmę, konstatavo, kad nagrinėjamu atveju, nesiėmus prašomos reikalavimo užtikrinimo priemonės, pareiškėjo teisės atkurti nuosavybės teises natūra į išlikusį nekilnojamąjį turtą ateityje gali būti nepagrįstai suvaržytos, jam gali būti padaryta neatitaisoma arba sunkiai atitaisoma didelė žala. Byloje esantys dokumentai patvirtina, kad pareiškėjas pretenduoja atkurti nuosavybės teise į žemę natūra, o atsakovas Kauno miesto savivaldybės administracija jau yra ėmusis veiksmų formuojant valstybinės reikšmės žemės sklypą. Suformavus minėtą žemės sklypą ir perdavus nuosavybės teises 212-jo gyvenamojo namo būtų savininkų bendrijai, pareiškėjas iš esmės

[63] „LVAT 2020 m. balandžio 29 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-357-556/2020“, INFOLEX, http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1879886

netektų galimybės atkurti nuosavybės teisių į žemę natūrą ginčo teritorijoje. Teisėjų kolegijos vertinimu, pareiškėjas preliminariai pagrindė, kad Kauno miesto savivaldybės administracijai ėmusis naujų veiksmų, susijusių su ginčo teritorijoje esančios valstybinės žemės sklypų formavimu ir nepritaikius pareiškėjo prašomos reikalavimo užtikrinimo priemonės, teismo sprendimo įvykdymas gali tapti neįmanomas. Teisėjų kolegijai nekyla abejonių, kad šiuo atveju pareiškėjo prašoma taikyti reikalavimo užtikrinimo priemonė yra adekvati siekiamam tikslui ir proporcinga pareiškėjo keliamiems reikalavimams byloje, nes pareiškėjo pažeistų teisių gynimo galimybes ir būdus nulems tik ginčo išsprendimas iš esmės.[64]

Administracinėje byloje Nr. eAS-207-492/2020, pareiškėjas pateikė prašymą taikyti reikalavimo užtikrinimo priemonę – iki bus priimtas galutinis teismo sprendimas administracinėje byloje sustabdyti valstybinės žemės sklypo formavimo ir pertvarkymo projekto planavimo procedūras: 6,2385 ha, 0,3775 ha ir 1,1608 ha valstybinės reikšmės sklypų suformavimą ir Jaunimo užimtumo, laisvalaikio, sporto ir kultūros komplekso projektų rengimo darbus.

Teisėjų kolegija, įvertinusi bylos medžiagą, pareiškėjo keliamo ginčo esmę, konstatavo, kad nagrinėjamu atveju, nesiėmus prašomos reikalavimo užtikrinimo priemonės, pareiškėjo teisės atkurti nuosavybės teises natūra į išlikusį nekilnojamąjį turtą ateityje gali būti nepagrįstai suvaržytos, jam gali būti padaryta neatitaisoma arba sunkiai atitaisoma didelė žala. Byloje esantys dokumentai patvirtina, kad pareiškėjas pretenduoja atkurti nuosavybės teise į žemę natūra, o atsakovas Administracija jau yra ėmusis veiksmų formuojant valstybinės reikšmės žemės sklypus kitai paskirčiai. Padalijus ginčo teritoriją ir suformavus valstybinės reikšmės žemės sklypus bei pradėjus įgyvendinti Kauno miesto savivaldybės 2019–2021 m. strateginiame veiklos plane numatytą priemonę „Jaunimo užimtumo, laisvalaikio, sporto ir kultūros komplekso sukūrimas“, pareiškėjas iš esmės netektų galimybės atkurti nuosavybės teisių į žemę natūrą ginčo teritorijoje. Teisėjų kolegijos vertinimu, pareiškėjas preliminariai pagrindė, kad Kauno miesto savivaldybės institucijos ėmėsi naujų veiksmų, susijusių su ginčo teritorijoje esančios valstybinės žemės sklypų formavimu ir nepritaikius pareiškėjo prašomos nepritaikius prašomos reikalavimo užtikrinimo priemonės, teismo sprendimo įvykdymas gali tapti neįmanomas. Teisėjų kolegijai nekyla abejonių, kad šiuo atveju pareiškėjo prašoma taikyti reikalavimo užtikrinimo priemonė yra adekvati siekiamam tikslui ir proporcinga pareiškėjo keliamiems reikalavimams byloje, nes pareiškėjo pažeistų teisių gynimo galimybes ir būdus

[64] „LVAT 2020 m. balandžio 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-248-492/2020“, INFOLEX, http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1876451

nulems tik ginčo dėl realaus visuomenės poreikio ginčo teritorijai egzistavimo išsprendimas iš esmės.[65]

Administracinė byla Nr. eAS-95-438/2020, pareiškėja pateikė prašymą taikyti reikalavimo užtikrinimo priemones, uždraudžiant sudaryti valstybinės žemės ploto pirkimo–pardavimo sutartį su trečiaisiais suinteresuotais asmenimis T. G. ir L. L.-G., uždraudžiant įregistruoti Valstybės įmonės Registrų centro Nekilnojamojo turto registre žemės sklypo ir formuojamo žemės sklypo kadastrinius matavimus.

Teismas įvertinęs nustatytas reikšmingas aplinkybes ir atsižvelgęs, kad valstybinės žemės sklypas yra įsiterpęs tarp pareiškėjos nuosavybės teise priklausančio žemės sklypo bei pareiškėjos keliamo reikalavimo administracinėje byloje pobūdį, mano, jog nepritaikius prašomos reikalavimo užtikrinimo priemonės, teismo sprendimo įvykdymas gali tapti neįmanomas ir gali būti padaryta neatitaisoma arba sunkiai atitaisoma didelė žala. Teisėjų kolegijai nekyla abejonių, jog šiuo atveju reikalavimo užtikrinimo priemonė yra adekvati siekiamam tikslui ir proporcinga pareiškėjos keliamam reikalavimui byloje. Teisėjų kolegija sprendžia, kad pirmosios instancijos teismas iš esmės padarė neteisingas išvadas sprendžiant reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo klausimą, neteisingai aiškino ir taikė proceso teisės normas, todėl pareiškėjos atskirasis skundas dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo tenkinamas – uždraudžiant sudaryti valstybinės žemės ploto pirkimo – pardavimo sutartį su trečiaisiais suinteresuotais asmenimis T. G. ir L. L.-G., uždraudžiant įregistruoti Nekilnojamojo turto registre žemės ir formuojamo žemės sklypo kadastrinius matavimus.[66]

Apibendrinant minėtose nutartyse išvardintus LVAT akcentus darytina išvada, kad reikalavimo užtikrinimo priemonės gali būti taikomos, jei yra prima facie (lot., iš pirmo žvilgsnio) argumentų dėl skundžiamo akto galiojimo ir administracinio akto vykdymas sukels didelę žalą, kurios atitaisymas (kompensavimas) būtų sudėtingas. Taip pat LVAT akcentavo, kad aplinkybė, jog reikalavimo užtikrinimo priemones taikyti prašantis asmuo patirs didelę žalą, savaime nesudaro pagrindo jų taikyti, kadangi LR ABTĮ 70 straipsnio 1 dalyje nustatytas pagrindas reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymui yra siejamas su reikalavimu tikėtinai pagrįsti reikalavimo pagrįstumą. Reikalavimo užtikrinimo priemonėmis, kaip įstatymu suteikta teise, turi būti naudojamasi protingai ir sąžiningai, negalima ja piktnaudžiauti, naudotis ja ne pagal paskirtį. Jų taikymas pagal nustatytas aplinkybes turi būti adekvatus siekiamam tikslui, nepažeisti proporcingumo ir proceso šalių interesų pusiausvyros principų bei viešojo intereso.

[65] „LVAT 2020 m. balandžio 1 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-207-492/2020“, INFOLEX, http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1870294
[66] „LVAT 2020 m. sausio 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-95-438/2020“, INFOLEX, http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1802004

Iš pateiktų LVAT praktikos pavyzdžių galima daryti išvadą, kad LR ABTĮ 70 str. 1. įtvirtintas terminas „neatitaisoma ar sunkiai atitaisoma didelė žala“, teismo praktikoje buvo prilyginama prie tokios žalos, kurios atitaisymas būtų praktiškai neįmanomas. Analizuotose administracinėse bylose neatitaisoma ar sunkiai atitaisoma didelė žala buvo prilyginama prie tokių aplinkybių kaip galimybės toliau verstis notaro praktika, patalpų, darbuotojų ir klientų pasitikėjimo praradimas. Teismo nuomone tokių pasėkmių pašalinimas būtų neįmanomas arba itin sudėtingas. LVAT kaip didelės žalos atsiradimą vertino ir negalėjimą efektyviai įgyvendinti vienos iš pamatinių žmogaus teisių į teisminę gynybą administracinėje byloje bei tai, kad nepritaikius reikalavimo užtikrinimo priemonės kiltų pavojus žmogaus gyvybei ar sveikatai.

Vienoje iš analizuotų LVAT pasinaudojo LR ABTĮ 70 str. 1 d. 4 p. numatyta teise taikyti įstatyme neįtvirtintą reikalavimo užtikrinimo priemonę – piniginių lėšų areštą. LVAT konstatavo, kad nepritaikius šios rūšies reikalavimo užtikrinimo priemonės ir leidus atsakovui toliau disponuoti piniginėmis lėšomis, gali būti padaryta neatitaisoma arba sunkiai atitaisoma didelė žala Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos biudžetams. Juridinio asmens reorganizavimas LVAT praktikoje buvo vertinamas kaip neatitaisoma ar sunkiai atitaisoma didelė žala, kadangi pripažinus pareiškėjo reorganizavimą neteisėtu, kilusių pasekmių nebūtų įmanoma atkurti arba dar iki teismui priimant galutinį sprendimą, procesas taptų betikslis, galimai būtų nutrauktas. Galimybės atkurti nuosavybės teisių į žemę natūrą ginčo teritorijoje taip pat LVAT praktikoje buvo vertinamas kaip pagrindas taikyti reikalavimo užtikrinimo priemonę.

3.2. LVAT praktikoje pateikiami motyvai, kuriais vadovaujantis atsisakoma taikyti reikalavimo užtikrinimo priemones

Šio skyriaus pirmajame poskyryje buvo analizuotos LVAT bylos, kuriose buvo tenkintas proceso dalyvių prašymas taikyti reikalavimo užtikrinimo priemones. Minėta, kad LVAT praktikoje yra gausu nutarčių, kuomet motyvuotai yra atsisakoma taikyti reikalavimo užtikrinimo priemones administraciniame procese, todėl svarbu atlikti šių bylų analizę ir nustatyti kokiais gi motyvais vadovaujasi LVAT, atsisakydamas tenkinti proceso dalyvio prašymą dėl reikalavimo užrikrinimo priemonių taikymo.

Administracinėje byloje Nr. eAS-833-442/2020, pareiškėjas prašė sustabdyti Migracijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos sprendimo vykdymą ir bylos nagrinėjimo metu leisti teisėtai būti Lietuvos Respublikoje. Prašymą taikyti jo nurodytą reikalavimo užtikrinimo priemonę pareiškėjas iš esmės argumentavo tuo, kad jos nepritaikius, jis turės palikti Lietuvos Respubliką ir dėl to galbūt sužlugs jo verslas, kiti asmenys

liks be darbo, jis negalės baigti studijų. Pareiškėjas taip pat pabrėžė, kad jo faktinis buvimas Lietuvos Respublikoje ginčo nagrinėjimo metu yra svarbus ir dėl to, kad prireikus, teismo posėdžio metu jis galėtų teikti žodinius paaiškinimus ir kita. Pareiškėjo nuomone, įpareigojimas išvykti iš Lietuvos Respublikos yra neproporcinga priemonė jo padarytiems nusižengimams. Įvertinusi byloje pateiktus duomenis bei pareiškėjo procesiniuose dokumentuose nurodytas aplinkybes, teisėjų kolegija sprendė, kad nagrinėjamu atveju nebuvo realios grėsmės, jog netaikius S. B. O. nurodytos reikalavimo užtikrinimo priemonės, jam gali būti padaryta neatitaisoma arba sunkiai atitaisoma didelė žala. Teisėjų kolegija pabrėžė, kad prielaida, jog pareiškėjas ar kiti asmenys gali patirti tam tikrų neigiamų pasekmių, savaime nėra pagrindas taikyti reikalavimo užtikrinimo priemones, jeigu pareiškėjas neįrodo, kad tokių neigiamų pasekmių pašalinimas būtų neįmanomas ar sudėtingas. Aplinkybė, kad pareiškėjas su Lietuvos Respublika turi tam tikrų ekonominių ir socialinių ryšių, pati savaime nepagrindžia būtinybės taikyti reikalavimo užtikrinimo priemonę. Pareiškėjas, pateikdamas argumentus dėl UAB „BOS Group“ funkcionavimo, gaunamų pajamų ir darbų organizavimo, nepateikė jokių jo teiginius bei galimas kilti neigiamas pasekmes patvirtinančių įrodymų. Jis taip pat nepagrindė, kad pareiškėjo dalyvavimas Bendrovės veikloje yra būtinas, siekiant šiuo metu vystyti verslą, ir nedetalizavo, kokios konkrečiai ekonominės pasekmės galbūt kils dėl jo negalėjimo tiesiogiai dalyvauti minėtoje veikloje, kai dauguma darbų verslui vykdyti jau yra padaryti, ir nepateikė tokias pasekmes pagrindžiančių įrodymų. Pareiškėjo nurodyti argumentai dėl būtinybės taikyti reikalavimo užtikrinimo priemonę yra nukreipti į ateitį ir grindžiami prielaidomis, todėl negali būti pakankamu pagrindu taikyti prašomą reikalavimo užtikrinimo priemonę. Teisėjų kolegijos nuomone, S. B. O. šiuo metu gali tęsti studijas nuotoliniu būdu ir nebūdamas Lietuvoje. Aplinkybė, kad pareiškėjas asmeniškai negalėtų dalyvauti teismo posėdžiuose, nagrinėjant administracines bylas pagal jo skundus, nėra teisiškai reikšminga, nes S. B. O. išvykimo iš šalies atveju jo interesams teismo proceso metu galėtų atstovauti jo pasirinktas advokatas. Apibendrinusi išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija priėjo išvados, kad nėra jokio pagrindo taikyti pareiškėjo prašomos reikalavimo užtikrinimo priemonės.[67]

Tokios pačios pozicijos LVAT laikėsi ir administracinėse bylose Nr. eAS-834-415/2020[68] ir Nr. eA-5097-552/2020[69], kurios savo pobūdžiu ir prašymo turiniu yra identiškos. Administacinėje byloje Nr. AS-463-822/2020 LVAT pažymėjo, kad pareiškėjas savo skunde suformuluotą reikalavimą taikyti reikalavimo užtikrinimo priemones (o taip pat ir atskirąjį

[67] „LVAT 2020 m. gruodžio 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-833-442/2020“, INFOLEX, http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1953583
[68] „LVAT 2020 m. gruodžio 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-834-415/2020“, INFOLEX, http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1955539
[69] „LVAT 2020 m. gruodžio 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-5097-552/2020“, INFOLEX, http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1953108

skundą) grindė vien tik abstraktaus pobūdžio teiginiais bei prielaidomis, jog pareiškėjas ar įstaigos darbuotojai, susidarius tam tikrais sunkumais, gali patirti tam tikrų neigiamų pasekmių. Tokie objektyviais įrodymais nepagrįsti teiginiai savaime nėra pagrindas taikyti reikalavimo užtikrinimo priemones, ypač, jeigu pareiškėjas neįrodo, kad tokių neigiamų pasekmių pašalinimas būtų neįmanomas ar sudėtingas arba peržengia paties skundo ribas. Pažymėtina, kad pareiškėjas iš esmės nurodo tik finansinio pobūdžio pasekmes, kurios paprastai nepripažįstamos tokia žala, kuri yra neatitaisoma arba sunkiai atitaisoma.[70]

Taigi iš šių bylų analizės matyti, kad pagrindinis argumentas, kuriuo vadovavosi LVAT atsisakydamas taikyti reikalavimo užtikrinimo priemones buvo tas, kad ta aplinkybė, kad pareiškėjas patirs nuostolių, nesudaro pagrindo reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymui. Tuo pačiu argumentu vadovaujantis buvo atsisakyta taikyti reikalavimo užtikrinimo priemones ir administracinėse bylose Nr. eAS-651-261/2020[71], Nr. eAS-581-556/2020[72], Nr.eAS-523-415/2020[73], Nr. AS-159-261/2020[74] bei Nr. eAS-216-552/2020[75].

Administracinėje byloje Nr. eAS-763-602/202 pareiškėjas ginčijo Panevėžio aplinkos apsaugos inspekcijos 2020 m. kovo 4 d. Privalomąjį nurodym, kuriuo pareiškėjui nurodyta nedelsiant nutraukti riebalais užterštų gamybinių nuotekų išleidimą į UAB „Panevėžio gatvės“ paviršinių nuotekų tinklus ir užtikrinti, kad išleidžiamų paviršinių nuotekų užterštumas neviršytų TIPK leidime nustatytų sąlygų. Pareiškėjas savo prašymą gindė tuo, kad siekiant įvykdyti Privalomąjį nurodymą, pareiškėjui iš esmės tektų nutraukti stiklo taros cecho veiklą ir stabdyti visą veiklą bei, kad, nedelsiant įvykdžius Privalomąjį nurodymą, pareiškėjui kilsiančios pasekmės reikalaus didelių investicijų. Teismas pastebėjo, kad pareiškėjo argumentai, kuriais siekiama pagrįsti būtinumą stabdyti ginčijamo administracinio sprendimo vykdymą dėl to, kad pareiškėjui gali atsirasti žala, jeigu sprendimo vykdymas nebūtų stabdomas, nesudaro pagrindo tenkinti prašymą, nes šie argumentai nesiejami konkrečiu atveju su galimu sprendimo neteisėtumu. Jeigu nenustatoma prima facie (iš pirmo žvilgsnio) argumentų dėl skundžiamo akto neteisėtumo, argumentai dėl galbūt sudėtingo (reikalaujančio didelių išlaidų) teisėto administracinio sprendimo įvykdymo nėra reikšmingi sprendžiant klausimą dėl reikalavimo užtikrinimo priemonės taikymo – teisme ginčijamo sprendimo laikino sustabdymo. Teisėtas

[70] „LVAT 2020 m. liepos 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-463-822/2020“, INFOLEX, http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1906105
[71] „LVAT 2020 m. rugsėjo 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-651-261/2020“, INFOLEX, http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1929276
[72] „LVAT 2020 m. rugsėjo 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-581-556/2020“, INFOLEX, http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1920972
[73] „LVAT 2020 m. rugpjūčio 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-523-415/2020“, INFOLEX, http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1911691
[74] „LVAT 2020 m. vasario 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-159-261/2020“, INFOLEX, http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1817892
[75] „LVAT 2020 m. kovo 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-216-552/2020“, INFOLEX, http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1867849

administracinis sprendimas turės būti vykdomas ir įvykdytas, nors suinteresuotas asmuo ir patirs dėl to išlaidas. Byloje nebuvo gauta duomenų, kurių pagrindu teismas galėtų daryti neabejotiną išvadą, kad dėl minėtos veiklos nėra ir negali būti padaryta žala aplinkai, dėl ko kyla abejonių, ar, sustabdžius Privalomojo nurodymo galiojimą ir vykdymą, nebūtų nepažeistas viešasis interesas. Pažymėtina ir tai, kad pareiškėjo individualūs verslo interesai negali būti vertinami kaip svaresni už Lietuvos Respublikos Konstitucijoje (53 str. 1 d., 3 d.) bei kituose teisės aktuose įtvirtintą valstybės siekį apsaugoti žmonių sveikatą ir aplinką, t. y. visos visuomenės (jos dalies) viešąjį interesą.[76]

LVAT praktikoje nustatytas atvėjis, susijęs su prima facie principo taikymu, kuomet pareiškėjas ginčydamas viešojo administravimo subjekto priimtą sprendimą, prašydamas teismo sumažinti delspinigių sumą, prašymo dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių motyvacinėje dalyje iš esmės sutiko su skundžiamo norminio teisės akto teisėtumu. LVAT administracinėje byloje Nr. AS-746-556/2020[77] išaiškino, kad reikalavimo užtikrinimo priemonės yra taikomos, kai yra iš pirmo žvilgnio manoma, kad skundžiamas norminis aktas gali būti neteisėtas, ta aplinkybė, kad pareiškėjas pats pripažįsta teisės akto teisėtumą, nesudaro pagrindo laikinai sureguliuoti padėties ir taikyti reikalavimo užtikrinimo premonių.

Tokios pačios pozicijos LVAT laikėsi ir administracinėje byloje Nr. eAS-628-492/2020[78], kurioje pažymėjo, kad galima tam tikra neigiama ginčijamo akto įtaka pareiškėjo finansinei padėčiai paprastai nelaikytina ypatinga (išskirtine) aplinkybe, rodančia, jog teismo sprendimo įvykdymas iš tikrųjų gali būti apsunkintas ar tapti neįmanomas. Galima žala ir pareiškėjo galimi materialiniai nuostoliai, atsiradę dėl ginčijamo administracinio akto priėmimo, iš esmės gali būti atlyginami įstatymų nustatyta tvarka. Aplinkybė, jog pareiškėjas gali patirti tam tikrų neigiamų turtinio pobūdžio pasekmių, galiojant ginčijamam administraciniam aktui, nėra pagrindas LR ABTĮ 70 straipsnyje nustatyta tvarka taikyti reikalavimo užtikrinimo priemones, tuo labiau, jei pareiškėjas neįrodo, jog tokių neigiamų pasekmių pašalinimas, teismui priėmus palankų pareiškėjui sprendimą, būtų neįmanomas.[79]

Iš pateiktų LVAT praktikos pavyzdžių matyti, kad šiais atvejais, atsisakymo taikyti reikalavimo užtikrinimo priemones argumentas buvo tai, kad pareiškėjo individualūs interesai negali būti vertinami kaip svaresni už viešąjį interesą bei tai, kad turi būti įrodoma, kad galimai kilsianti žala negalės būti atlyginta. Tokiais pačiais argumentais LVAT motyvavo savo poziciją

[76] „LVAT 2020 m. lapkričio 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-763-602/2020“, INFOLEX, http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1944899
[77] „LVAT 2020 m. lapkričio 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-746-556/2020“, INFOLEX, http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1942762
[78] „LVAT 2020 m. spalio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-628-492/2020“, INFOLEX, http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1934223
[79] *Ibid*

administracinėse bylose Nr. eAS-525-520/2020[80], Nr. eAS-428-662/2020[81] ir Nr. eAS-17-662/2020[82].

Administracinėje byloje Nr. eAS-739-968/2020, pareiškėjas kreipėsi į teismą su skundu, prašydamas panaikinti Valstybės tarnybos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Pretendentų vertinimo komisijoje priimtą sprendimą dėl konkurso laimėtojo konkurse į vedėjo pareigas, priteisti pareiškėjui iš atsakovo visas su bylos nagrinėjimu patirtas išlaidas bei taikyti reikalavimo užtikrinimo priemones – laikinai sustabdyti Departamento Pretendentų vertinimo komisijoje priimto sprendimo galiojimą ir uždrausti pagal šį sprendimą atrinktą pretendentą priimti į vedėjo pareigas. Pareiškėjas, prašydamas taikyti reikalavimo užtikrinimo priemonę ir nesutikdamas su skundžiama nutartimi, nurodo, kad vieną iš pretendentų priėmus į vedėjo pareigas, būtų neįmanoma užtikrinti būsimo teismo sprendimo įvykdymo (konkurso skelbti iš naujo, nes pareigybė jau užimta). Teigia, kad padaryta neatitaisoma didelė žala pasireikštų ir tuo, jog konkurse dalyvavę, bet neatrinkti visi pretendentai įgytų teisę į patirtos turtinės (vidutinį darbo užmokestį galimai ir už visą laiką iki įsidarbinimo kitur) ir neturtinės žalos atlyginimą. Pareiškėjo nuomone, bylos nagrinėjimas užtruks, todėl bendra žalos suma, kurią tektų atlyginti iš valstybės biudžeto, būtų didelė.[83]

Nagrinėjamu atveju teismas, netenkindamas pareiškėjo prašymo taikyti reikalavimo užtikrinimo priemonę, nurodė, kad pareiškėjas neįrodė, jog, nepritaikius reikalavimo užtikrinimo priemonės, pareiškėjui gali būti padaryta neatitaisoma arba sunkiai atitaisoma didelė žala. Teisėjų kolegija, įvertinusi pareiškėjo argumentus, kuriais grindžiamas prašymas taikyti reikalavimo užtikrinimo priemonę (didelė turtinės žalos suma iš valstybės biudžeto, užruksiančiu ginču šioje administracinėje byloje), ir bylos duomenis, sprendžia, kad pirmosios instancijos teismo išvada, jog pareiškėjas neįrodė, kad nepritaikius jo prašomos reikalavimo užtikrinimo priemonės bus patirta neatitaisoma ir sunkiai atitaisoma žala, yra pagrįsta, nes byloje nėra pateikta jokių pagrįstų argumentų bei duomenų, kurie būtų pagrindas šią pirmosios instancijos teismo išvadą pakeisti. Jokių paneigiančių šią poziciją argumentų pareiškėjas nepateikė ir atskirajame skunde. LVAT laikosi nuoseklios pozicijos, jog pagrindas taikyti reikalavimo užtikrinimo priemones turi būti realus, o ne pagrįstas prielaidomis apie galimas kilti neigiamas pasekmes ateityje. Be to, prielaida, jog pareiškėjas gali patirti tam tikrų neigiamų pasekmių, savaime nėra pagrindas taikyti reikalavimo užtikrinimo priemones,

[80] „LVAT 2020 m. liepos 29 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-525-520/2020“, INFOLEX, http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1909661
[81] „LVAT 2020 m. birželio 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-428-662/2020“, INFOLEX, http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1895546
[82] „LVAT 2020 m. sausio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-17-662/2020“, INFOLEX, http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1796784
[83] „LVAT 2020 m. lapkričio 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-739-968/2020“, INFOLEX, http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1946739

ypač, jeigu pareiškėjas neįrodo, kad tokių neigiamų pasekmių pašalinimas būtų neįmanomas ar sudėtingas. Teisėjų kolegijos vertinimu, priėmus pareiškėjui palankų sprendimą, jis galėtų išsiieškoti patirtą turtinę žalą vadovaudamasis žalos atlyginimo instituto taisyklėmis. Taigi teisėjų kolegija kaip nepagrįstus atmeta pareiškėjo atskirojo skundo argumentus, susijusius su galimai kilsiančia turtine, kurią reikės atlyginti iš valstybės biudžeto, ir ilgai užtruksiančiais ginčais teisme.[84]

Taigi, pagrindinis argumentas, kuriuo LVAT vadovavosi tas, kad pareiškėjui galimai kilsianti žala nėra vertinama kaip neatitaisoma ar sunkiai atitaisoma, kadangi teisinėje sistemoje egzistuoja tam tikros priemonės, kuriomis pasinaudojus galima apginti savo pažeistas teises ir reikalauti žalos atlyginimo. Tokios pačios pozicijos ir argumentavimo LVAT laikėsi ir administracinėje byloje Nr. AS-737-552/2020[85], kuri savo pobūdžiu ir prašymo reglamentavimu yra analogiška.

Administracinėje byloje Nr. eAS-684-629/2020, pareiškėjas, remdamasis LR ABTĮ 70 straipsnio 3 dalies 4 punktu, prašė taikyti reikalavimo užtikrinimo priemonę – išduoti pareiškėjui laikiną leidimą (iki administracinėje byloje bus priimtas teismo sprendimas) vykdyti pirminės asmens sveikatos priežiūros veiklą. Pareiškėjas įrodinėjo, kad tik pritaikius prašomą reikalavimo užtikrinimo priemonę galimas realus būsimo teismo sprendimo vykdymas, t. y., priteistos (jei sprendimas būtų palankus) žalos atlyginimo sumos panaudojimas nenutraukus pareiškėjo veiklos. Priešingu atveju, veikla nutraukiama, o turtinė žala pasidaro dar didesnė.Teisėjų kolegija konstatavo, jog pareiškėjas nepagrindė, kad minėtu atveju egzistavo pagrindas taikyti pareiškėjo prašomą reikalavimo užtikrinimo priemonę. Aplinkybė, kad pareiškėjas patirs didelę žalą, savaime nesudaro pagrindo taikyti prašomos reikalavimo užtikrinimo priemones, kadangi LR ABTĮ 70 straipsnio 1 dalyje nustatytas pagrindas reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymui yra siejamas su reikalavimu tikėtinai pagrįsti reikalavimo pagrįstumą bei, kad nesiėmus jo užtikrinimo priemonių gali būti padaryta neatitaisoma ar sunkiai atitaisoma didelė žala. Teisėjų kolegijos vertinimu, pareiškėjas nenurodė jokių išskirtinių aplinkybių, kurios patvirtintų, kad nepritaikius jo prašomos reikalavimo užtikrinimo priemonės, jam gali būti padaryta neatitaisoma arba sunkiai atitaisoma didelė žala.[86]

Administracinėje byloje Nr. eAS-436-756/2020, pareiškėjas prašė teismo taikyti LR ABTĮ 70 straipsnio 3 dalies 4 punkte numatytą reikalavimo užtikrinimo priemonę: laikinai, iki šios bylos sprendimo įsiteisėjimo dienos, sustabdyti pareiškėjo šaukimo atlikti nuolatinę privalomąją pradinę karo tarnybą procedūrą. Pareiškėjas įrodinėja, kad nepritaikius prašomos

[84] „LVAT 2020 m. lapkričio 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-739-968/2020“, *supra note,* 70.
[85] „LVAT 2020 m. spalio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-737-552/2020“, INFOLEX, http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1938243
[86] „LVAT 2020 m. spalio 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-684-629/2020“, INFOLEX, http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1934240

reikalavimo užtikrinimo priemonės, jis patirs didelę žalą, kadangi neteks darbo, nebaigus kvalifikacijos kėlimo kursų, kurie dėl COVID-19 atidėti, reikės grąžinti darbdaviui už kvalifikacijos kėlimo kursus sumokėtus pinigus. Teisėjų kolegija konstatavo, kad nagrinėjamu atveju, pirmosios instancijos teismas pagrįstai sprendė, jog pareiškėjas savo teiginiams pagrįsti šiuo konkrečiu atveju nepagrindė, kad šioje bylos nagrinėjimo stadijoje egzistuoja pagrindas taikyti pareiškėjo prašomą reikalavimo užtikrinimo priemonę. Aplinkybė, kad pareiškėjas patirs didelę žalą, savaime nesudaro pagrindo taikyti prašomą reikalavimo užtikrinimo priemonę, kadangi LR ABTĮ 70 straipsnio 1 dalyje nustatytas pagrindas taikyti reikalavimo užtikrinimo priemones siejamas su reikalavimo tikėtinai pagrįsti reikalavimo pagrįstumą ir nesiėmus jo užtikrinimo priemonių gali būti padaryta neatitaisoma ar sunkiai atitaisoma didelė žala.

Šiuo atveju, teisėjų kolegijos vertinimu, pareiškėjas nenurodė jokių išskirtinių aplinkybių, kurios patvirtintų, jog nepritaikius jo prašomos reikalavimo užtikrinimo priemonės, jam gali būti padaryta neatitaisoma arba sunkiai atitaisoma didelė žala. Be to, kaip nurodė atsakovas, šiuo metu karo prievolininkų šaukimas atlikti NPPKT yra laikinai atidėtas dėl besitęsiančio karantino suvaržymų, sietinų su COVID-19.[87] Pažymėtina, kad LVAT argumentacija visose bylose yra labai panaši, nors ir skiriasi prašomų taikyi reikalavimo užtikrinimo priemonių rūšys ir nagrinėjamos bylos aplinkybės.

Apibendrinant šį poskyrį svarbu pažymėti, kad LVAT šiose bylose įšvardijo prašymo dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo trūkumus ir pažymėjo, kad:

1. Administracinėje byloje gali būti taikomos tik tokios užtikrinimo priemonės, kurios yra reikalingos tam, jog būtų užtikrintas byloje pareikštas konkretus reikalavimas, o ne tam, kad būtų sprendžiami ir užtikrinami apskritai tarp proceso šalių susiklostę teisiniai santykiai.

2. Teismas, spręsdamas dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo, turi atsižvelgti į tai, ar prašymas dėl reikalavimo užtikrinimo priemonės taikymo yra tiesiogiai susijęs su byloje pareikštais reikalavimais, kuriuos teismas nutartimi priėmė nagrinėti, ar jis neperžengia kilusio administracinio ginčo ribų.

3. Negalima taikyti reikalavimo užtikrinimo priemonių, tiesiogiai nesusijusių su ginčo dalyku, nes tokio sprendimo vykdymo pasekmėms minėtos priemonės neturės įtakos.

4. Tokios prašomos reikalavimo užtikrinimo priemonės, kaip įpareigoti instituciją sustabdyti tam tikrus aktus, neginčijant tokių aktų teisėtumo, administraciniame teisme iš viso negali būti nagrinėjamos.

[87] „LVAT teismo 2020 m. birželio 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-436-756/2020“, INFOLEX, http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1892282

5. Vien faktas, kad asmuo, kurio atžvilgiu yra priimtas administracinis sprendimas dėl šio sprendimo vykdymo patirs išlaidas, nepaneigia teisėto administracinio sprendimo privalomumo. Pareiškėjo individualūs verslo interesai negali būti vertinami kaip svaresni už Lietuvos Respublikos Konstitucijoje bei kituose teisės aktuose įtvirtintą valstybės siekį apsaugoti visos visuomenės (jos dalies) viešąjį interesą.

6. LVAT laikosi nuoseklios pozicijos, jog pagrindas taikyti reikalavimo užtikrinimo priemones turi būti realus, o ne pagrįstas prielaidomis apie galimas kilti neigiamas pasekmes ateityje. Be to, prielaida, jog pareiškėjas gali patirti tam tikrų neigiamų pasekmių, savaime nėra pagrindas taikyti reikalavimo užtikrinimo priemones, ypač, jeigu pareiškėjas neįrodo, kad tokių neigiamų pasekmių pašalinimas būtų neįmanomas ar sudėtingas. kad galima tam tikra neigiama ginčijamo akto įtaka pareiškėjo finansinei padėčiai paprastai nelaikytina ypatinga (išskirtine) aplinkybe, rodančia, jog teismo sprendimo įvykdymas iš tikrųjų gali būti apsunkintas ar tapti neįmanomas. Galima žala ir pareiškėjo galimi materialiniai nuostoliai, atsiradę dėl ginčijamo administracinio akto priėmimo, iš esmės gali būti atlyginami įstatymų nustatyta tvarka.

Apibendrinant šį skyrių daroma išvada, kad reikalavimo užtikrinimo priemonės gali būti taikomos, jei yra prima facie argumentų dėl skundžiamo akto galiojimo ir administracinio akto vykdymas sukels didelę žalą, kurios atitaisymas (kompensavimas) būtų sudėtingas. Taip pat LVAT akcentavo, kad aplinkybė, jog reikalavimo užtikrinimo priemones taikyti prašantis asmuo patirs didelę žalą, savaime nesudaro pagrindo jų taikyti, kadangi LR ABTĮ 70 straipsnio 1 dalyje nustatytas pagrindas reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymui yra siejamas su reikalavimu tikėtinai pagrįsti reikalavimo pagrįstumą. Reikalavimo užtikrinimo priemonėmis, kaip įstatymu suteikta teise, turi būti naudojamasi protingai ir sąžiningai, negalima ja piktnaudžiauti, naudotis ja ne pagal paskirtį. Jų taikymas pagal nustatytas aplinkybes turi būti adekvatus siekiamam tikslui, nepažeisti proporcingumo ir proceso šalių interesų pusiausvyros principų bei viešojo intereso.

Neatitaisomos ar sunkiai atitaisomos didelės žalos situacijų LR ABTĮ nedetalizuoja. Lingvistiškai aiškinant LR ABTĮ 70 straipsnį atrodytų, jog neatitaisomos ar sunkiai atitaisomos didelės žalos atsiradimas apimtų visus atvejus ir visas priežastis, dėl kurių būsimas teismo sprendimas negali grąžinti ginčo teisinių santykių į padėtį, buvusią iki pareiškėjo ginčijamo administracinio akto priėmimo momento. Atlikta LVAT praktikos pavyzdžių analizė parodė, kad taip nėra. Iš atliktos LVAT sprendimų analizės gautų rezultatau galima išskirti praktikoje formuojamas ir taikomas reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo taisykles. LVAT pažymėjo, kad neatitaisomos ar sunkiai atitaisomos didelės žalos atsiradimas turi būti realus, ne menamas. Asmuo, prašantis taikyti reikalavimo užtikrinimo priemonę privalo pateikti

aiškius ir objektyvius įrodymus, sudarančius pagrindą teismui manyti, jog nepritaikius reikalavimo užtikrinimo priemonius bus padaryta neatitaisoma ar sunkiai atitaisoma didelė žala. Turi būti itin akivaizdus priežastinis ryšys tarp ginčijamo akto, reikalavimo užtikrinimo priemonės ir galimos žalos atsiradimo. Neatitaisoma ar sunkiai atitaisoma didele žala LVAT praktikoje nelaikomas pareiškėjo siekis išvengti naujų teismo procesų ar nuostolių. Reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo atveju turi būti išvengiama didesnės žalos pareiškėjui, negu reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymas galėtų padaryti atsakovui, turi būti paisoma viešojo intereso. Pažymėtina, kad 2012 metais atlikto tyrimo metu autorius išskyrė iš esmės tapačias reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo taisykles, nepaisant to, kad taikymo pagrindas po įstatymų pataisų pasikeitė.

IŠVADOS

1. Reikalavimo užtikrinimo priemonės tai administracinio proceso institutas, užtikrinantis Konvencijos 13 straipsnyje bei Konstitucijos 30 str. 1 d. įtvirtintą žmogaus subjektinę teisę pasinaudoti efektyvia teismine gynyba. Tai tas teisinis mechanizmas, remiantis kuriuo, esant įstatyme nustatytoms sąlygoms bei įvertinus visas reikšmingas aplinkybes ir interesus, užkertamas kelias neatitaisomam ar sunkiai atitaisomam žmogaus teisių ir teisėtų interesų pažeidimui atsirasti. Vieningą teismų praktiką formuojantis LVAT yra pažymėjęs, kad reikalavimo užtikrinimo priemonėmis, kaip įstatymu suteikta teise, turi būti naudojamasi protingai ir sąžiningai, negalima šia teise piktnaudžiauti, naudotis ja ne pagal paskirtį. Jų taikymas pagal nustatytas aplinkybes turi būti adekvatus siekiamam tikslui, nepažeisti proporcingumo ir proceso šalių interesų pusiausvyros principų bei viešojo intereso. Reikalavimo užtikrinimo priemonių rūšys yra įtvirtintos LR ABTĮ 70 str. 3 d. Teismas gali uždrausti atsakovui atlikti tam tikrus veiksmus, gali sustabdyti išieškojimą pagal vykdomąjį dokumentą bei sustabdyti individualaus administracinio akto galiojimą. Taip pat po LR ABTĮ pakeitimo, teismas gali taikyti ir kitas teismo ar teisėjo vertinimu reikalingas priemones, LR ABTĮ nenumato baigtinio reikalavimo užtikrinimo priemonių sąrašo.
2. Po LR ABTĮ pataisų buvo pakeistas reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo pagrindas, t.y. anksčiau galiojusi nuostata, kad nesiėmus užtikrinimo priemonių, teismo sprendimo įvykdymas gali pasunkėti arba pasidaryti negalimas, atsižvelgus į bylas nagrinėjančio LVAT išaiškinimus buvo pakeista ir šiuo metu galiojanti reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo sąlyga yra ta, kad nepritaikius reikalavimo užtikrinimo priemonių bus padaryta neatitaisoma ar sunkiai

atitaisoma didelė žala. Taip pat pakeista nuostata, kad reikalavimo užtikrinimo priemonės netaikomos dėl aplinkybių, kurios jau yra įvykusios. Šiuo metu galioja nuostata, kad net jei administracinis aktas yra įvykdytas, teismas galėtų pritaikyti tokias reikalavimo užtikrinimo priemones, kurios laikinai sureguliuotų ginčo padėtį ir grąžintų viską į anksčiau (iki administracinio akto įvykdymo) buvusią situaciją.

3. Mokslinių straipsnių analizė parodė, kad viena iš reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo problemų, yra ta, kad iki įstatymo pataisų, LR ABTĮ ir LVAT praktikoje taikomi reikalavimo užtikrinimo priemonių pagrindai nebuvo tapatūs. Įstatymas numatė, kad reikalavimo užtikrinimo priemonės taikomos kai būsimo teismo sprendimo įgyvendinimas pasunkės ar taps neįmanomas, o teismai šią nuostatą aiškino kur kas plačiau, numatant būtinybę motyvuotai įvertinti teismo sprendimo įvykdymo galimybes, atsižvelgiant į tokios priemonės taikymo tikslingumo, proporcingumo, proceso šalių interesų balanso, viešųjų interesų apsaugos ir kitus principus. Antroji teisinio reglamentavimo dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo administraciniame procese problema yra ta, kad administraciniame procese nėra numatyta galimybė asmeniui, kuris patyrė nuostolių dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo, kreiptis į administracinį teismą dėl žalos atlyginimo. Ši teisinio reglamentavimo spraga yra sprendžiama pasitelkiant LR CPK nuostatas. Taip administraciniame procese, priešingai nei civiliniame, nėra numatyta galimybė teismui, taikant reikalavimo užtikrinimo priemones, pareikalauti iš asmens, prašančio taikyti minėtas priemones įmokėti tam tikrą pinigų sumą arba pateikti banko garantiją, kad būtų užtikrintas atsakovo nuostolių, galinčių atsirasti dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo, atlyginimo užtikrinimas.
4. Neatitaisomos ar sunkiai atitaisomos didelės žalos situacijų LR ABTĮ nedetalizuoja. Lingvistiškai aiškinant LR ABTĮ 70 straipsnį atrodytų, jog neatitaisomos ar sunkiai atitaisomos didelės žalos atsiradimas apimtų visus atvejus ir visas priežastis, dėl kurių būsimas teismo sprendimas negali grąžinti ginčo teisinių santykių į padėtį, buvusią iki pareiškėjo ginčijamo administracinio akto priėmimo momento. Atlikta LVAT praktikos analizė patvirtino darbe iškeltą ginamąjį teiginį, kad **r**eikalavimo užtikrinimo priemonių teisinis reglamentavimas yra pakankamas, užtikrinant tiesioginę šių priemonių paskirtį, tačiau teismų praktikoje taikomos retai dėl netinkamo prašymo taikyti reikalavimo užtikrinimo priemones motyvavimo. Nustatyta, kad 2020 m. LVAT buvo pateikta 115 prašymų dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo, tenkinti tik 8. Iš atliktos LVAT sprendimų analizės gautų rezultatų išskirtos praktikoje formuojamos ir taikomos reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo taisyklės. LVAT pažymėjo, kad neatitaisomos ar sunkiai atitaisomos didelės žalos atsiradimas turi būti realus, ne menamas. Asmuo, prašantis taikyti reikalavimo užtikrinimo priemonę privalo pateikti aiškius ir objektyvius įrodymus, sudarančius pagrindą teismui manyti, jog nepritaikius reikalavimo

užtikrinimo priemonių bus padaryta neatitaisoma ar sunkiai atitaisoma didelė žala. Turi būti itin akivaizdus priežastinis ryšys tarp ginčijamo akto, reikalavimo užtikrinimo priemonės ir galimos žalos atsiradimo. Neatitaisoma ar sunkiai atitaisoma didele žala LVAT praktikoje nelaikomas pareiškėjo siekis išvengti naujų teismo procesų ar nuostolių. Reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo atveju turi būti išvengiama didesnės žalos pareiškėjui, negu reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymas galėtų padaryti atsakovui, turi būti paisoma viešojo intereso. Atliktas tyrimas parodė, kad LVAT laikosi pozicijos, kad reikalavimo užtikrinimo priemonės gali būti taikomos, jei yra prima facie (iš pirmo žvilgnio) argumentų dėl skundžiamo akto galiojimo ir administracinio akto vykdymas sukels didelę žalą, kurios atitaisymas (kompensavimas) būtų sudėtingas. Pažymėtina, kad 2012 metais atlikto tyrimo metu autorius išskyrė iš esmės tapačias reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo taisykles, nepaisant to, kad taikymo pagrindas po įstatymų pataisų pasikeitė.

PASIŪLYMAI

1. Siekiant išspręsti LR ABTĮ įtvirtintos neatitaisomos ar sunkiai atitaisomos didelės žalos sąvoką ir sumažinti nacionalinių teismų apkrovą dėl prašymų, susijusių su reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo nagrinėjimu, siūloma LR ABTĮ įtvirtinti LVAT aiškinamą neatitaisomos ar sunkiai atitaisomos didelės žalos sąvoką bei nustatyti kriterijus, kuriais vadovaudamiesi teismai apsprendžia galimai kilsiančios žalos dydį.
2. Siekiant išvengti „blaškymosi“ taip administracinio ir civilinio proceso, įtvirtinti LR ABTĮ žalos, padarytos dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo, atlyginimo institutą.
3. Numatyti galimybę teismui, taikant reikalavimo užtikrinimo priemones, pareikalauti iš asmens, prašančio taikyti minėtas priemones, įmokėti tam tikrą pinigų sumą arba pateikti banko garantiją, kad būtų užtikrintas atsakovo nuostolių, galinčių atsirasti dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo, atlyginimo užtikrinimas.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

SPECIALIOJI LITERATŪRA

1. Arasimavičius, Mantas. „Reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo 2010 metais Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme analizė“, *Socialinių mokslų studijos* 4, 1 (2012): 324. https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/11145/772-1423-1 SM.pdf?sequence=2&isAllowed=y
2. Baltrimas, Johanas. „Administracinės teisenos naujovės teismų praktikos kontekste“, *Teisės problemos: mokslo darbai* 1, 93 (2017): 29-52. http://teise.org/wp-content/uploads/2017/07/Baltrimas-2017-1.pdf
3. Deviatnikovaitė, Ieva. *Užsienio šalių ir Europos Sąjungos Administracinė teisė* (Vilnius: VĮ Registrų centras, 2017), 15-16.
4. Jegorovaitė, Giedrė. „Administracinio proceso teisinis reguliavimas: dinamika, problemos ir perspektyvos“ (magistro baigiamasis darbas, Mykolo Romerio universitetas, 2020), 17. https://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:65876925/datastreams/MAIN/content
5. Pacevičiūtė, Ugnė. „Civilinio proceso įtaka administracinių bylų teisenai“ (magistro baigiamasis darbas, Vilniaus universitetas, 2019), 7, https://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:69380318/datastreams/MAIN/content
6. Poška, Dionizas. „Asmens teisė į teisminę gynybą ir jos įgyvendinimo probleminiai aspektai Lietuvos administraciniuose teismuose“ (daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2007).
7. Raižys, Dainius. „Administracinės bylos proceso šalių teisių apsauga taikant reikalavimo užtikrinimo priemones“, *Teisė į teisminę gynybą civilinio proceso reformos kontekste: mokslinių straipsnių rinkinys* (2010): 69.
8. „Teismų sistema“. teismai.lt, Žiūrėta 2020 m. gruodžio 7 d. https://www.teismai.lt/lt/visuomenei-ir-ziniasklaidai/teismai-ir-teisejai/teismu-sistema/153
9. Valančius, Virgilijus, Aurimas Brazdeikis ir Airė Keturakienė. „Administracinio proceso veiksmingumo didinimas: tyrimų būklė ir perspektyvos“, *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka* 14 (2015): 103. https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/15000/Valan%C4%8Dius.pdf?sequence=1&isAllowed=y
10. Valančius, Virgilijus, Rimvydas Norkus. „Nacionalinis teisinis diskursas dėl administracinio proceso“. *Jurisprudencija: mokslo darbai* 3, 81 (2006): 91-98. https://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:6095252/datastreams/MAIN/content

11. Valančius, Virgilijus. „Kai kurie bendrosios kompetencijos, konstitucinių ir administracinių teismų santykio aspektai“, *Jurisprudencija* 51, 43 (2004): 76. https://www.mruni.eu/upload/iblock/ccf/006_valancius.pdf

TEISĖS AKTAI

12. „Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija“. LRS. Žiūrėta 2020 m. gruodžio 3 d. https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.114048
13. „Lietuvos Respublikos Konstitucija“. LRS. Žiūrėta 2020 m. gruodžio 3 d. https://www.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija.htm
14. „Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas“. INFOLEX. Žiūrėta 2020 m. gruodžio 4 d. https://www.infolex.lt/portal/start_ta.asp?act=doc&fr=pop&doc=77554&title=LR%20civilinio%20proceso%20kodeksas
15. „Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas“. LRS. Žiūrėta 2020 m. gruodžio 3 d. https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.72290/asr
16. „Lietuvos Respublikos antstolių įstatymas“. LRS. Žiūrėta 2020 m. gruodžio 7 d. https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.167057/asr

TEISMŲ PRAKTIKA

17. „LAT Civilinių bylų skyriaus 2009 m. sausio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-58/2009“. INFOLEX. http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/92599
18. „LVAT 2020 m. balandžio 1 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-207-492/2020“. INFOLEX. http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1870294
19. „LVAT 2020 m. balandžio 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-248-492/2020“. INFOLEX. http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1876451
20. „LVAT 2020 m. balandžio 29 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-357-556/2020“. INFOLEX. http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1879886
21. „LVAT 2020 m. birželio 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-436-756/2020“. INFOLEX. http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1892282
22. „LVAT 2020 m. birželio 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-428-662/2020“. INFOLEX. http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1895546
23. „LVAT 2020 m. gruodžio 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-802-502/2020“. INFOLEX. http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1951700
24. „LVAT 2020 m. gruodžio 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-5097-552/2020“. INFOLEX. http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1953108

25. „LVAT 2020 m. gruodžio 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-833-442/2020“. INFOLEX. http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1953583
26. „LVAT 2020 m. gruodžio 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-834-415/2020“. INFOLEX. http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1955539
27. „LVAT 2020 m. kovo 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-151-502/2020“. INFOLEX. http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1867954
28. „LVAT 2020 m. kovo 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-216-552/2020“. INFOLEX. http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1867849
29. „LVAT 2020 m. lapkričio 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-4921-442/2020“. INFOLEX. http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1940581
30. „LVAT 2020 m. lapkričio 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-746-556/2020“. INFOLEX. http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1942762
31. „LVAT 2020 m. lapkričio 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-739-968/2020“. INFOLEX. http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1946739
32. „LVAT 2020 m. lapkričio 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-763-602/2020“. INFOLEX. http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1944899
33. „LVAT 2020 m. liepos 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-463-822/2020“. INFOLEX. http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1906105
34. „LVAT 2020 m. liepos 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-468-1062/2020“. INFOLEX. http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1906106
35. „LVAT 2020 m. liepos 29 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-525-520/2020“. INFOLEX. http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1909661
36. „LVAT 2020 m. rugpjūčio 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-523-415/2020“. INFOLEX. http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1911691
37. „LVAT 2019 rugpjūčio 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. EAS-558-552/2019“. INFOLEX. http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1754746
38. „LVAT 2020 m. rugsėjo 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-581-556/2020“. INFOLEX. http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1920972
39. „LVAT 2020 m. rugsėjo 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-598-502/2020“. INFOLEX. http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1920974
40. „LVAT 2020 m. rugsėjo 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-651-261/2020“. INFOLEX. http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1929276
41. „LVAT 2020 m. sausio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-17-662/2020“. INFOLEX. http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1796784

42. „LVAT 2019 m. sausio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-35-525/2019“. INFOLEX. http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1687138
43. „LVAT 2020 m. sausio 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-95-438/2020“. INFOLEX. http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1802004
44. „LVAT 2020 m. spalio 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-684-629/2020“. INFOLEX. http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1934240
45. „LVAT 2020 m. spalio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-628-492/2020“. INFOLEX. http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1934223
46. „LVAT 2020 m. spalio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-679-502/2020“. INFOLEX. http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1687138
47. „LVAT 2020 m. spalio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-737-552/2020“. INFOLEX. http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1938243
48. „LVAT 2020 m. vasario 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-159-261/2020“. INFOLEX. http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1817892

SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA

Sniežana Kubelevičiūtė. Reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo administraciniame procese problematika. Magistro baigiamasis darbas. Darbo vadovas Dr. Linas Meškys. Kaunas: Mykolo Romerio universitetas. Viešojo saugumo akademija. 2021, p. 52.

Šiame magistro baigiamajame darbe analizuotas reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo teisinis reglamentavimas, jame kylančios problemos bei LVAT praktika. Šios temos aktualumą rodo tai, kad reikalavimo užtikrinimo priemonės yra Konvencijos 13 straipsnyje bei Konstitucijos 30 str. 1 d. įtvirtintos teisės į veiksmingą teisminę gynybą administraciniame procese garantija. Tai reikšmingas administracinės justicijos institutas, nes jį taikant susiduriama su dviejų teisinių vertybių apsaugos pusiausvyra. Šios temos aktualumą rodo ir tai, kad reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo instituto taikymas teismuose Lietuvos mokslinėje literatūroje plačiau nenagrinėtas nuo 2012 metų. Todėl šiame magistro baigiamajame darbe iškeltas probleminis klausimas: ar reikalavimo užtikrinimo priemonių teisinis reglamentavimas yra pakankamas, užtikrinant veiksmingą žmogaus teisę kreiptis į teismą, siekiant apsaugoti savo galimai pažeistas teises?

Šio darbo tikslas yra atskleisti reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo administraciniame procese problemas. Šio tikslo pasiekimui iškelti šie uždaviniai: 1. Apibūdinti reikalavimo užtikrinimo priemonių sampratą. 2. Įvertinti nacionalinio teisinio reglamentavimo pokyčius dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo. 3. Apibrėžti reikalavimo užtikrinimo priemonių teisinio reglamentavimo problemas ir pasiūlyti galimus jų sprendimo būdus. 4. Atskleisti Lietvos vyriausiojo administracinio teismo formuojamas reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo taisykles bei palyginti jas su 2012 metais atlikto tyrimo metu išskirtomis taikymo taisyklėmis.

Atliktas tyrimas patvirtino darbe iškeltą ginamąjį teiginį, kad **r**eikalavimo užtikrinimo priemonių teisinis reglamentavimas yra pakankamas, užtikrinant tiesioginę šių priemonių paskirtį, tačiau teismų praktikoje taikomos retai dėl netinkamo prašymo taikyti reikalavimo užtikrinimo priemones motyvavimo. LVAT pažymėjo, kad neatitaisomos ar sunkiai atitaisomos didelės žalos atsiradimas turi būti realus, ne menamas. Asmuo, prašantis taikyti reikalavimo užtikrinimo priemonę privalo pateikti aiškius ir objektyvius įrodymus, sudarančius pagrindą teismui manyti, jog nepritaikius reikalavimo užtikrinimo priemonių bus padaryta neatitaisoma ar sunkiai atitaisoma didelė žala. Turi būti itin akivaizdus priežastinis ryšys tarp ginčijamo akto, reikalavimo užtikrinimo priemonės ir galimos žalos atsiradimo. Neatitaisoma ar sunkiai atitaisoma didele žala LVAT praktikoje nelaikomas pareiškėjo siekis išvengti naujų teismo procesų ar nuostolių. Reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo atveju turi būti

išvengiama didesnės žalos pareiškėjui, negu reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymas galėtų padaryti atsakovui, turi būti paisoma viešojo intereso. Atliktas tyrimas parodė, kad LVAT laikosi pozicijos, kad reikalavimo užtikrinimo priemonės gali būti taikomos, jei yra prima facie (iš pirmo žvilgnio) argumentų dėl skundžiamo akto galiojimo ir administracinio akto vykdymas sukels didelę žalą, kurios atitaisymas (kompensavimas) būtų sudėtingas. Atsižvelgiant į atskleistas reikalavimo užtikrinimo priemonių teisinio reglamentavimo problemas, siūlytina: 1. LR ABTĮ įtvirtinti LVAT aiškinamą neatitaisomos ar sunkiai atitaisomos didelės žalos sąvoką bei nustatyti kriterijus, kuriais vadovaudamiesi teismai apsprendžia galimai kilsiančios žalos dydį. 2. Įtvirtinti LR ABTĮ žalos, padarytos dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo, atlyginimo institutą. 3. Numatyti galimybę teismui, taikant reikalavimo užtikrinimo priemones, pareikalauti iš asmens, prašančio taikyti minėtas priemones, įmokėti tam tikrą pinigų sumą arba pateikti banko garantiją.

Mokslinis tyrimas buvo atliekamas taikant teorinius metodus, kurių visuma padėjo surinkti, išsamiai išanalizuoti ir apdoroti reikiamą informaciją bei padaryti tyrimą apibendrinančias išvadas. Darbe taikyti lyginamasis, metaanalizės, analitinis – kritinis, lingvistinis, teisinių dokumentų bei apibendrinimo metodai.

Magistro baigiamąjį darbą sudaro įvadas, trys dėstomosios dalys, išvados ir pasiūlymai. Pirmojoje darbo dalyje analizuojama ir apibrėžiama reikalavimo užtikrinimo priemonių samprata bei teisinio reglamentavimo raida bei ypatumai. Antroji dalis skirta mokslininkų iškeltų reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo problemų analizei. Šiame skyriuje įvertinama proceso šalių teisių apsauga taikant reikalavimo užtikrinimo priemones, analizuojami 2012 metais atliko tyrimo dėl įstatyme įtvirtintų ir teismų praktikoje vyraujančių pagrindų nesutapimo rezultatai bei aptariamas žalos atlyginimo dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo klausimas. Trečioji darbo dalis skirta kokybiniam tyrimui ir jo rezultatams aptarti. Darbas apibendrinamas, pateikiant svarbiausias visų keltų uždavinių baigiamąsias išvadas ir pasiūlymus.

SUMMARY

Sniežana Kubelevičiūtė. Challenges of applying enforcement measures in the administrative process. Master‘s final work. Supervisor Dr. Linas Meškys. Kaunas: Mykolas Romeris University. Academy of Public Security. 2021, p. 52.

This Master's final work analyses the legal regulation of the application of security measures, the problems arising in it and the practice of the Supreme Administrative Court of Lithuania. The relevance of this topic is demonstrated by the fact that enforcement measures are contained in Article 13 of the Convention. Also, Paragraph 1 of Article 30 of the Constitution enshrines the right to effective judicial protection in administrative proceedings. It is a significant institute of administrative justice, as it strikes a balance between the protection of two legal values. The relevance of this topic is also shown by the fact that the application of measures to secure a claim in courts has not been studied in detail in the Lithuanian scientific literature since 2012. Therefore, this master's thesis raises the problematic question - is the legal regulation of security measures sufficient to ensure an effective human right to go to court to protect one's potentially violated rights.

The aim of this work is to reveal the problems of application of security measures in the administrative process. To achieve this goal, the following tasks have been set: 1. To define the concept of requirement security measures. 2. To assess changes in national legislation regarding the application of security measures. 3. To define the problems of legal regulation of collateral and to suggest solutions. 4. To find out the rules of application of security measures formed by the Supreme Administrative Court of Lithuania and to compare them with the rules of application identified during the investigation conducted in 2012.

The study confirmed the defensive statement made in the work that the legal regulation of collateral measures is sufficient to ensure the direct purpose of these measures. However, in the case-law, such rules are seldom applied because of an inadequate statement of reasons for an application for precautionary measures. The Supreme Administrative Court of Lithuania noted that the occurrence of irreparable or difficult to repair serious damage must be real, not imaginary. The person requesting the enforcement of the claim must provide clear and objective evidence which gives the court reason to believe that the non-application of the claim will cause irreparable or difficult-to-repair serious damage. The causal link between the contested measure, the security for the claim and the possible occurrence of the damage must be particularly clear. The case law of the Supreme Administrative Court of Lithuania does not consider the applicant's intention to avoid new court proceedings or losses in case of irreparable or difficult to repair significant damage. In the case of the application of security measures,

greater damage to the applicant must be avoided than the application of security measures could cause the defendant. The public interest must be respected. The investigation showed that the Supreme Administrative Court of Lithuania takes the position that precautionary measures can be applied if there are prima facie arguments regarding the validity of the contested act and if the execution of the administrative act causes significant damage that is difficult to repair or compensate. Taking into account the revealed problems of legal regulation of claim security measures, it is proposed to: 1. Establish the concept of irreparable or difficult to repair serious damage as interpreted by the Supreme Administrative Court of the Republic of Lithuania and establish criteria according to which courts decide the amount of possible damage. 2. Establish the institute of compensation for damage caused by the application of measures to secure a claim in the Law on Administrative Proceedings of the Republic of Lithuania. 3. Provide for the possibility for the court to require the person requesting the above measures to pay a certain amount of money or to provide a bank guarantee by means of security for the claim.

The research was carried out using theoretical methods, the totality of which helped to gather, analyse and process the necessary information in detail, and to draw conclusions summarizing the research. Comparative, meta-analytical, analytical-critical, linguistic, legal documents and generalization methods were used in the work.

The master's thesis consists of an introduction, three parts, conclusions and suggestions. The first part of the work analyses and defines the concept of claim security measures, the development and peculiarities of legal regulation. The second part is devoted to the analysis of the problems raised by researchers in the application of enforcement measures. This chapter assesses the protection of the rights of the parties to proceedings by applying precautionary measures, analyses the results of a study conducted in 2012 on the discrepancy between the grounds established by law and prevailing in court practice, and discusses the issue of claiming damages. The third part of the work is devoted to qualitative research and its results. The work is summarized by presenting the main conclusions and suggestions.

Forma patvirtinta Mykolo Romerio universiteto
Senato 2012 m. lapkričio 20 d. nutarimu Nr.1SN-10

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

2021

Kaunas

Aš, Mykolo Romerio universiteto (toliau – Universitetas),

Viešojo saugumo akademijos, ikitesminio proceso studijų programos

(fakulteto / instituto, programos pavadinimas)

Studentas (-ė) Snieżana Kubelevičiūtė

(vardas, pavardė)

patvirtinu, kad šis magistro baigiamasis darbas

„Reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo administraciniame procese problematika“:

1. Yra atliktas savarankiškai ir sąžiningai;
2. Nebuvo pristatytas ir gintas kitoje mokslo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje;
3. Yra parašytas remiantis akademinio rašymo principais ir susipažinus su rašto darbų metodiniais nurodymais.

Man žinoma, kad už sąžiningos konkurencijos principo pažeidimą – plagijavimą studentas gali būti šalinamas iš Universiteto kaip už akademinės etikos pažeidimą.

(parašas) Snieżana Kubelevičiūtė

(vardas, pavardė)